

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра теорії та практики романо-германських мов

Калиш Софія Володимирівна

**СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ
СИНТАКСИЧНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ РАДОСТІ
В СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ КІНО**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта. Мова і література (німецька)

Спеціалізація 014.021 Німецька мова і література

Освітня програма Середня освіта (Німецька мова і література)

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник

_____ Р.В. Оробінська,

кандидат філологічних наук,

старший викладач,

кафедри теорії та практики

романо-германських мов

« ____ » _____ 20__ року

Виконавець

_____ С.В. Калиш

« ____ » _____ 20__ року

Суми 2021

Staatliche Pädagogische Makarenko-Universität Sumy
Fakultät für fremdsprachige und slawische Philologie
Lehrstuhl für Theorie und Praxis romanisch-germanischer Sprachen

Kalysch Sofiia Volodymyrivna

**STRUKTURELL-FUNKTIONALE BESONDERHEITEN DER
SYNTAKTISCHEN MITTEL REALISATION DER FREUDE
IM MODERNEN DEUTSCHEN KINO**

Fächergruppe 01 Bildung/Pädagogik

Studienbereich 014 Sekundarbildung. Sprache und Literatur (Deutsch)

Studienfach 014.021 Deutsche Sprache und Literatur

Bildungsprogramm Sekundarbildung (deutsche Sprache und Literatur)

Magisterarbeit

Wissenschaftliche Betreuerin

Hochschullehrerin, promoviert

Ruslana Orobinska

Ausgeführt von

Kalysch Sophiia

Sumy 2021

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
Вступ.....	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИСУ МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ РАДОСТІ В КІНО.....	9
1.1 Емоції як засіб комунікації людей.....	10
1.1.1 Радість як базова позитивна емоція людини.....	13
1.1.2 Засоби реалізації емоції радості в ситуації спілкування.....	15
1.2 Художній фільм як засіб відображення емоційності людини	17
Висновки до розділу 1.....	20
Розділ 2. СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЇ РАДОСТІ В ХУДОЖНЬОМУ ФІЛЬМІ..	21
2.1 Синтаксичні особливості реалізації феліцитарних висловлювань.....	22
2.2 Лексико-семантичні характеристики вербалізації радості	31
2.3 Невербальні засоби, що впливають на структуру феліцитарних висловлювань.....	36
Висновки до розділу 2.....	41
Розділ 3. ФУНКЦІЇ МОВНИХ ОДИНИЦЬ-ВЕРБАЛІЗАТОРІВ ФЕЛІЦИТАРНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ У КІНО.....	43
3.1 Функції простих речень на позначення феліцитарних висловлювань у мовленні персонажів кіно.....	46
3.2 Комунікативна роль еліпсису у висловлюваннях на позначення радості.....	50
3.3 Функціональні особливості вживання складних речень у феліцитарних висловлюваннях.....	53
Висновки до розділу 3.....	56

	4
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	62
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	67
ZUSAMMENFASSUNG.....	68
МЕТОДИЧНИЙ ДОДАТОК.....	72

ВСТУП

Емотивність мовлення є одним із актуальних об'єктів дослідницької уваги лінгвістики, оскільки суб'єктивні особливості мовленнєвої діяльності людини – це цікавий феномен з точки зору антропоцентричної парадигми сучасної науки. Однією з основних емоцій людини вважається емоція радості, яка є репрезентантом позитивного внутрішнього стану людини, що переживає відчуття успіху чи задоволення від результатів власних дій або ж діяльності інших людей. У процесі реалізації емоції радості (ЕР) важливу роль відіграють не тільки невербальні, але й мовні засоби. Перетворюючись на знаряддя суб'єктивного самовираження людини, вони можуть втрачати свої структурно-семантичні характеристики, що потребують детального аналізу з боку лінгвістів.

До питання емоційності загалом та позитивних емоцій, однією з яких є ЕР, зокрема, зверталась значна когорта вітчизняних і зарубіжних психологів (Леонт'єв О.М., Седих А.П., Юнг К.Г., та ін.) та психотерапевтів (Седих А.П.) філософів (Сеченов І.М., Нойман Е.) і лінгвістів (Анохін П.О, Гак В.Г., Селіванова О.О., Шаховский В.И., Джеймс У., Ізард К., Шерер К., Шиблз У.). Значної уваги вирішенню питання про сутність і особливості реалізації емоції радості приділяли релігієзнавці (Дьячкова Н.А.), адже ЕР є одним із базових емоційних станів віруючої людини. Про особливості реалізації радості присвячено значну кількість, зокрема Біблійних текстів, які вчать не впадати у відчай і радіти життю за будь-яких життєвих обставин, про що яскраво описав у своїх теологічних працях Ф. Аквінський.

Не зважаючи зацікавленість ЕР з боку представників різних наукових галузей, вона й досі залишається об'єктом їх уваги. Вплив низки позамовних факторів на вербальне вираження цієї емоції (адже як і будь-яка інша емоція радість тісно пов'язана з психологічними особливостями людей, рівнем їх культурного розвитку, соціальними передумовами тощо) змушує дослідників повсякчас звертатись до розширення наукового знання з цієї тематики.

Актуальність представленого дослідження зумовлена постійним інтересом вчених-лінгвістів до вирішення питання про мовні особливості організації

емоційно забарвленого мовлення та до визначення ролі мовних знаків у процесі вербального обміну інформацією. Інтерес дослідників викликає, по-перше, вплив емоцій на будову синтаксичних одиниць, які в німецькій мові мають фіксовану структурну організацію, не зважаючи на це, бажання надати повідомленню експресивності змушує мовця змінити мовні норми та підпорядкувати їх власним комунікативним стратегіям. По-друге, досить цікавим є встановлення вербальних особливостей інсценованої комунікації, вивчення якої найбільш актуальне на прикладі художнього кіно, адже саме цей вид комунікації на сьогоднішній день є найменш дослідженим. Ігрове кіно є особливим засобом комунікації, яка функціонально відрізняється від природної і саме це збуджує цікавість вчених.

Мета представленої дослідження полягає у встановленні структурно-функціональних особливостей синтаксичних засобів реалізації радості в сучасних німецьких художніх фільмах.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні *завдання*:

- 1) визначити теоретичні засади дослідження структурно-функціональних особливостей феліцитарних висловлювань у сучасних німецьких фільмах;
- 2) виявити інструментарій синтаксичних засобів реалізації ЕР в сучасних німецьких художніх фільмах;
- 3) схарактеризувати структурні особливості мовних одиниць, що вербалізують феліцитарні висловлювання персонажів кіно.
- 4) встановити функції синтаксичних засобів реалізації феліцитарних висловлювань персонажів сучасного німецького кіно.

Об'єктом дослідження є мовні одиниці, що слугують засобом вербалізації ЕР. *Предмет дослідження* – структурно-функціональні особливості мовних засобів вираження ЕР в сучасних німецьких художніх фільмах.

Вибір *методів дослідження* зумовлений метою роботи та поставленими завданнями. Опис та узагальнення результатів вивчення структурно-функціональних особливостей синтаксису ЕР в сучасних німецьких художніх фільмах застосовано загальнонаукові методи дослідження (*описовий, методи*

індукції й дедукції, синтезу й аналізу); для визначення переліку синтаксичних засобів реалізації ЕР – *метод суцільної вибірки*; виокремлення та аналіз позамовних факторів впливу на формування вербального коду реалізації ЕР здійснено за допомогою *методу контекстуального аналізу*; визначення мовного інвентаря засобів реалізації ЕР – *метод кількісних підрахунків*; встановлення структурно-синтаксичних особливостей реалізації мовних одиниць вираження ЕР у німецькомовному кіно – *метод структурного аналізу*; аналіз семантико-функціональних особливостей синтаксичних одиниць для реалізації ЕР здійснено за допомогою *функціонального методу*.

Матеріалом дослідження слугують 10 сучасних німецьких художніх фільмів 1998–2008 рр. випуску загальною тривалістю 17 год. 54 хв., із субтитрами. Дослідницьку увагу зосереджено на драматичних і комедійних фільмах, які спрямовані на зображення людського буття з різних сторін його прояву (комічного, трагічного чи буденного) у наближеному до реальності вигляді зокрема: "Das Experiment" (2001), "Der Krieger und die Kaiserin" (2000), "Good bye, Lenin!" (2003), "Im Juli" (2000), "Mondscheinkinder" (2006), "Lola rennt" (1998), "Jenseits der Stille" (2004), "Sophie Scholl. Die letzten Tage" (2005), "Die Welle" (2008), "Wer früher stirbt, ist länger tot" (2006).

Елементи наукової новизни роботи полягають в тому, що *вперше* ЕР як невід’ємна частина людського життя розглядається з точки зору особливостей її впливу на структурну будову синтаксичних одиниць, що вербалізують феліцитарні висловлювання. *Новим* є здійснення комплексного аналізу мовних та позамовних засобів вербалізації феліцитарних висловлювань на матеріалі інсценованого мовлення персонажів німецького кіно.

Практичне і теоретичне значення одержаних результатів полягає в поглибленні філологічної теорії науково обґрунтованими фактами про структурно-функціональні засоби реалізації емоційного стану радості в процесі комунікації персонажів фільмів. *Значущість* роботи також полягає у можливості використання теоретичного матеріалу на спецкурсах, семінарах та тренінгах із «Лексикології», «Теоретичної граматики», «Лінгвокультурології», «Теорії

мовленнєвих актів». Результати досліджень можуть бути основою для написання рефератів, курсових і магістерських робіт з германської філології, а також наукових статей та тез доповідей на конференціях.

Апробація результатів та публікації. Теоретичні та практичні результати магістерської роботи обговорено на засіданні кафедри германської філології Сумського державного університету ім. А.С.Макаренка (2021 р.), а також на одній науковій конференції: I Всеукраїнська наукова інтернет-конференція «Макаренківські читання: філологічні та методологічні студії» (Суми 2021 р.) Результати магістерської роботи представлено в одноосібній статті, опублікованій у нефаховому виданні України та тезах доповідей. Загальний облік публікацій становить 0,5 друкованих аркушів.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (63 найменувань, з яких 33 – іноземними мовами), джерел ілюстративного матеріалу (10 найменувань). Повний обсяг магістерської роботи 76 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИСУ МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ РАДОСТІ В КІНО

Емоційність мовлення завжди була одним із найбільш складних, разом із тим, надзвичайно цікавих тем для дослідження в лінгвістиці. Цікавість до вивчення мовних особливостей емотивного мовлення продиктована, передовсім, різноплановістю вираження об'єкта дослідження та потребою залучення цілої низки дисциплін гуманітарного напрямку (психології, філософії, соціології тощо) до встановлення особливостей його реалізації. Радість є одним із найбільш цікавих станів людини, які супроводжуються позитивним емоційним збудженням, що впливає на її поведінку, у тому числі й мовленнєву [14].

До питання про лінгвістичні особливості реалізації емоції радості звертались не тільки вітчизняні (П. Анохін, М. Гамзюк, І. Кучманіч, І. Павлов, К.Платонов, М. Статюк, С. Селіванова, Г. Шингаров), але й зарубіжні вчені (У. Джеймс, К. Ізард, К. Шерер, У. Шиблз). Психологічні особливості емоційного стану радості розглядали А. Петровський та М. Ярошевський. Певні особливості вербалізації цієї емоції представлені в роботах В. Шаховського. Ці та інші вчені зробили значний внесок у вивчення радості, емоційність, проте, й досі залишається одним із актуальних об'єктів дослідницької уваги сучасних науковців, зважаючи на складність та неоднозначність трактування сутності цього феномену з точки зору її функцій у житті людини.

Що стосується лінгвістики, то для вчених, які представляють цю галузь наукового знання, завжди було цікавим визначення механізмів вербального вираження емоцій та реалізації їх впливу на номінативно-комунікативну діяльність людини та на особливості реалізації вже існуючих мовних конструктів під впливом емоцій. Крім того, в сучасній лінгвістиці розвивається нова ідея, яка передбачає вивчення емоційних станів, що формують глобальну мовну картину світу [23, с. 119]. Широта поставленого питання проте не означає, що дослідницька увага сучасних вчених зорієнтована тільки на їх вирішенні й не шукає нових завдань для їх всебічного розгляду й вирішення. Одним із таких

запитань є емоційність як невід'ємна риса людини, що притаманна їй не тільки в реальному житті, але й у ситуації інсценованого мовлення кіно, яке на сучасному етапі розвитку цифрових технологій займає все більш вагоме місце у житті соціуму.

Для розкриття сутності поставленого питання у першому розділі нашого дослідження було поставлено наступні завдання: 1) встановити сутність емоції радості як однієї з позитивних емоційних станів людини; 2) охарактеризувати засоби реалізації цієї емоції; 3) визначити особливості художнього фільму як інсценованого репрезентанта об'єктивної дійсності людського життя.

1.1 Емоції як засіб комунікації людей

Як й інші емоційні стани, радість є невід'ємним атрибутом людського життя, а особливо життя віруючої людини [9, с.72]. На думку богословів саме радість має супроводжувати людину повсякчас, навіть у час смутку, адже будь-яку ситуацію життя людині дарує бог (деякі ситуації для втіхи, інші для навчання й переосмислення свого буття), а отже вони всі є божою милістю й тільки тому, що людина живе, вона має радіти. Однак, людська психіка влаштована у такий спосіб, що все, з чим вона стикається у буденному житті, вона, в першу чергу, оцінює емоційно [11]. Емоції – це реакції людини на зовнішні збудники, які, потрапляючи в систему сформованих процесом виховання й життєдіяльності людини суб'єктивних суджень та можуть бути оцінені як позитивні, нейтральні чи негативні.

З поняттям емоції тісно пов'язане поняття емоційного стану. Емоційний стан – це наслідок внутрішніх переживань, тобто емоцій. Під емоцією у своїй роботі ми розуміємо особливий клас психічних процесів і станів пов'язаних з інстинктами, потребами й мотивами, що відображають у формі тимчасового переживання (задоволення, радості, страху тощо), значущих для життєдіяльності індивіда явищ і ситуацій, які діють на нього [10, с. 76].

Очевидно, що емоції – це відхилення від положення внутрішньої стабільності в сторону позитиву або негативу. Відповідно, залежно від напрямку

цього відхилення, визначається й тип емоції: позитивні або негативні. Кожен із зазначених типів у свою чергу поділяється на підтипи залежно від глибини переживання позитивних або негативних емоцій [15]. Зокрема, позитивні емоції, які відображають внутрішню згоду людини з відповідними усталеними нормами, можна умовно поділити на: задоволення, радість, захват, замилювання, самовдоволення, упевненість, повага, довіра, симпатія, ніжність, любов, вдячність, полегшення).

Негативні емоції ж емоції проявляються у вигляді реакцій на відхиленням від параметрів життєдіяльності конкретної людини як особистості (горе (скорбота), невдоволення, туга, сум, нудьга, розпач, засмучення, тривога, переляк, страх, жах, жаль, розчарування, образа, гнів, презирство, обурення, гордість, ворожість, заздрість, ненависть, злість, ревнощі, сумнів, розгубленість, зніяковілість, сором, відраза і т. д.) [8, с. 42].

В людській свідомості існують чітко сформовані рамки для визначення проявів цих емоцій, які, однак, не є однозначно прийнятими іншими людьми або ж функціонують як емоційна норма, адже емоції є індивідуально зумовленими і залежать від внутрішньої психологічної сформованості кожної окремої людини.

Для більшої наочності представимо процес емоційного сприйняття людиною певних подій у вигляді схеми [14].:

Світ прекрасний – світ гарний – світ звичайний – світ ворожий – світ страшний

Рис. 1.1 Шкала емоційних тонів

Розглядаючи представлену шкалу, можемо уявити палітру емоційних барв людини, що відображає її ставлення до оточуючого світу, а отже й до всіх об'єктів цього світу як загалом, так і зокрема. Тобто, її внутрішні переживання можуть набувати як максимально позитивних чи просто позитивних, так і нейтральних та негативних, а також різко негативних відтінків.

Не зважаючи на чітку й зрозумілу градацію, зі шкали, однак не є чітко зрозумілим які саме емоції можуть бути розглянуті в межах цих емоційних тонів,

адже емоцій людини значно більша кількість і, навіть, самі автори шкали зазначають, що співвіднести їх всі із зазначеними критеріями майже неможливо. Однак, у науці є й детальні класифікації емоцій, яку запропонував американський учений Р. Плутчик, який багато років своєї дослідницької діяльності присвятив вивченню саме емоцій та класифікації їх [55]. Для наочного представлення результатів своєї роботи вчений розташував усі досліджені емоції у вигляді колеса з восьми пелюстками.

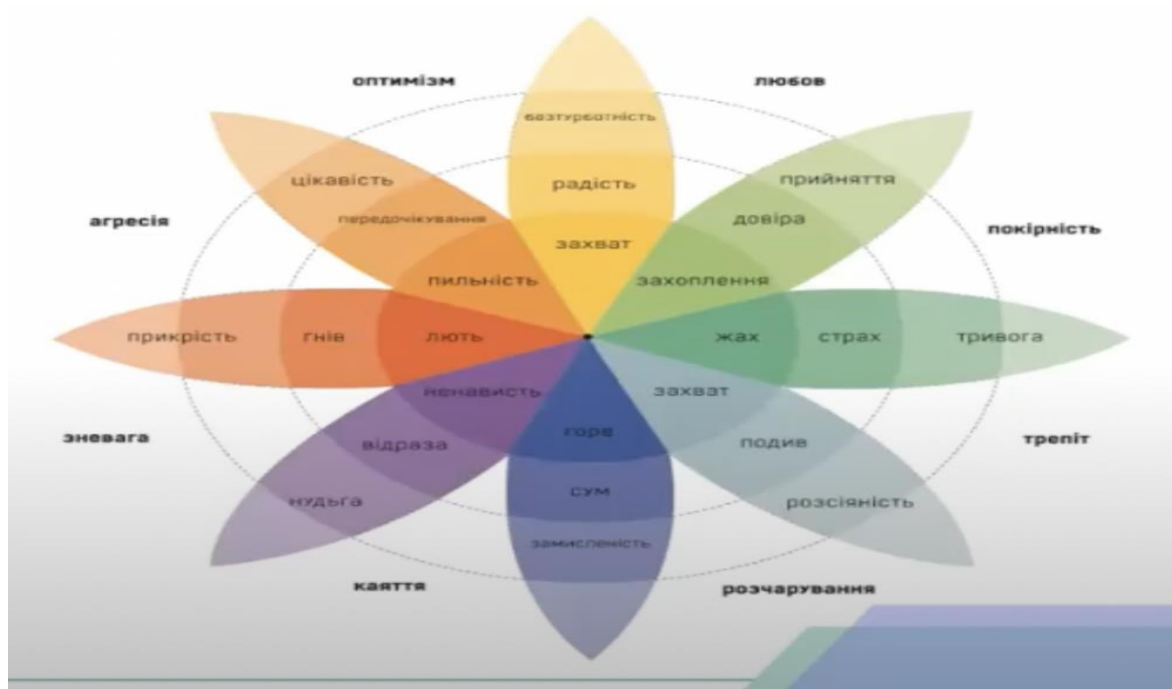

Рис. 1.2 Колесо емоцій Р. Плутчика

Теорія Р. Плутчика полягає в розумінні емоцій як еволюційних механізмів, що покликані забезпечувати ефективне виживання. З огляду на цю парадигму кожна емоція виконує роль стимулятора адаптивної поведінки, і за кожною емоцією ховається природний імпульс. Ці механізми працюють автоматично, рухаючи нами і допомагаючи реагувати на зовнішні подразники [55].

Так, виділяється 8 первинних, базових емоцій: гнів; страх; сум; радість; відраза; здивування; передчуття очікуванням; довіру. Разом із тим зазначені емоції можна поєднати в біполярні пари: гнів – страх, печаль – радість, відраза – здивування, передчуття (очікування) – довіру.

З метою кращого зрозуміння ролі кожної з базових емоцій, розглянемо їх докладніше. Р. Плутчик вважає, що зовнішнє явище (стимул) «притягує» до себе

певне сприйняття. На думку вченого, головну роль у житті людини відіграє адаптивна емоція, яка розвинулась у процесі еволюції з метою протидії новим викликам [55]. Залежно від ситуації ця емоція дозволяє діяти з відповідним імпульсом для збереження цілісності тіла і безпеки емоційного стану людини. Інші емоції є похідними від адаптивної, адже демонструють ставлення людини до зовнішніх подразників і не пов'язані з її власною безпекою, а отже є другорядними, менш важливими.

Зокрема, емоція страху характерна для ситуації загрози; гнів – це реакція людини на перешкоду в її діяльності чи бездіяльності; радість викликає позитивні почуття і пов'язана із репродуктивною функцією; горе – це відчуття, сформоване втратою чогось значущого й важливого; відраза сформована бажанням відмежуватись від чогось огидного; довіра формується, передовсім, очікуванням підтримки з боку близьких людей; огидний об'єкт викликає відразу; пізнання чогось нового – передчуття радості; а незвіданий об'єкт – здивування.

Отже, емоції та емоційні переживання є невід'ємним атрибутом людини та є проявом особливостей її психіки на зовнішні подразники. Емоції поділяються на позитивні, негативні та нейтральні залежно від характеру сприйняття людиною ситуації-збудника, які, однак, не завжди викликають однакові емоції у різних людей [26, с. 72]. Сила та напрямок емоційного збудження людини залежить від її психологічних характеристик (темперамент, зовнішня чи внутрішня спрямованість її психіки, збудливість), рівень виховання, національна приналежність (або культурна). Відповідно до класифікації емоційних станів Р. Плутчика виділяється 8 базових емоцій: гнів; страх; сум; радість; відраза; здивування; передчуття очікуванням; довіру. Всі зазначені емоції можуть виявлятися окремо та доповнювати одна іншу або ж переходити одна в одну, змінюючи емоційний накал.

1.1.1 Радість як базова позитивна емоція людини

Відповідно до класифікації Р. Плутчика радість є однією з центральних позитивних емоцій людини, яка є дещо менш емоційно забарвленою, ніж захват

та емоційно яскравішою за безтурботність. Вона знаходиться в полі таких фонових емоційних станів як оптимізм і любов, що підкріплюють радість позитивними характеристиками, а протиположною радісті є емоція суму [55].

Запропонована класифікаційна характеристика радості як емоції, на нашу думку, є цілком обґрунтованою, адже вона дає концептуальне трактування сутності цього явища з акцентом на закріплене в свідомості людини уявлення про сутність цього поняття. Однак, у науковій теорії є достатня кількість й інших пояснень сутності емоції радості як феномену, що з точки зору нашого дослідження заслуговують на окрему увагу.

Емоційне почуття радості стало об'єктом дослідницької уваги низки вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема А. Вежбицької, В.Г. Гака, Дж. Лакоффа, Н.А. Красавського, В.В. Леонтєва, В.І. Шаховського та інших. Всі дослідження, які мають власний погляд на сутність емоції радості, представляють її як одну з основних позитивних емоцій людини [Баженова, Бацевич, Васильєв, Дьячкова, Розуванова та інші]. У порівнянні з більшістю інших емоцій, радість визначається особливим піднесеним психологічним станом людини під час її переживання. Радісна людина – це перш за все, людина, яка відчуває піднесений позитивний стан. У стані радості людина відчуває задоволення, веселий настрій [4, с. 12].

Радість – це позитивний емоційний стан, що пов'язаний з можливістю задовольнити актуальну потребу, ймовірність якої в цей момент була невелика і невизначена. Вона характеризує внутрішнє вдоволення, веселий настрій людини від результатів діяльності чи творчої активності. Це те, що відчувається як внутрішнє переживання, що спричинене позитивним результатом творчої чи соціально значущої дії [6, с. 23]. Як позитивна емоція радість супроводжується відчуттям впевненості і власної значущості людини, що надають їй відчуття здатності подолати будь-які труднощі та дозволяють насолоджуватись життям.

Теоретики емоційних станів людини розрізняють активну й пасивну радість, а також виділяють рівні інтенсивності переживання радості. Сильна радість проявляється бурхливо і інколи здається активною, а слабка радість

повсякчас проявляється пасивно [3, с. 123]. Особливості прояву радості залежать, в першу чергу, від психотипу людини та її темпераменту. Зокрема, сангвініки й холерики демонструють піднесення свого внутрішнього стану більш активно, у той час як меланхоліки й флегматики схильні приховувати свій психологічний стан. Те ж саме можна сказати про інтравертів, які в порівнянні з екстравертами переживають всі емоції внутрішньо, не демонструючи їх назовні. Не зважаючи на способи прояву цієї емоції, вона завжди супроводжується піднесенням внутрішнього стану людини.

Прояви радості мають широкий спектр засобів, які можна умовно поділити на активні й пасивні, однак, зрозуміло, що чіткої градації засобів представити неможливо, оскільки всі вони можуть проявлятися як окремо, так і сукупно; почергово й одночасно. Способи вияву, як і засоби проявлення цієї емоції залежать як від об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. Як і будь-яка інша емоція, радість виникає в позасвідомому стані людини й майже (за виключенням засобів її прояву) не контролюється людиною. Однак, ця емоція є важливим позамовним фактором впливу на людину як соціальну істоту, а саме на манеру її поведінки, на характер її самовираження, а отже й на способи спілкування з іншими людьми. Вона слугує психологічним коконом, який огортає людину повністю й керує її діями в різних ситуаціях, що впливає на вибір засобів передачі інформації та слугує оптимізатором діяльності людини загалом та її бажання реалізувати комунікативну активність зокрема.

Отже, емоція радості належить до групи позитивних емоцій людини. Вона характеризується внутрішнім задоволенням і проявляється у вигляді веселого настрою як реакції на обставини оточуючого світу або результати діяльності особисто людини або інших осіб. Як і інші емоції радість може проявлятися як активно (вербальні або невербальні дії (жести, тілесні рухи) так і пасивно (усмішка, радісний вигляд обличчя, блиск в очах).

1.1.2 Засоби реалізації емоції радості в ситуації спілкування Поняття «емоційний стан радості», який широко використовується в науці і побуті, у

філософії знайшло вираження у терміні «феліцитарність», який подекуди трансформується й дає назву похідним поняттям. Зокрема, в галузі лінгвістики широко використовується термін «феліцитарне висловлювання», який означає мовленнєвий засіб вираження емоційного стану радості. Феліцитарні висловлювання у комунікативному процесі стали об'єктом дослідження цілої когорти вчених, серед яких слід назвати В. І. Шаховського, К. Ізарда, Є. П. Ільїна, М. Й. Варія, С. Г. Воркачова.

Ці та інші дослідники дотримувались думки про те, що емоції загалом та емоція радості зокрема, знаходять відображення у реалізації мовних одиниць. Інвентар невербальних дій вираження радості представлено широким переліком кінесичних, фонаційних, проксемічних засобів. У мові як цілісній системі засобів сформувались справжні системи правил вербалізації стану радості.

В. І. Шаховський стверджував, що в лексичному корпусі сучасної німецької мови існує спеціальна лексика [6, с. 143] для вираження певної емоції. Це, як правило слова, що за змістом позначають певний емоційний стан, називаючи його (*die Freude* (радість), *das Glück* (щастя), *das Vergnügen* (задоволення) та синонімічні їм одиниці) [6, с. 35].

Емоційний стан радості може бути актуалізований практично всіма частинами мови. Основним засобом радості слугують вигуки. У процесі функціонування вигуків на позначення радості відбувається їх взаємодія з іншими лексико-граматичними класами слів [2, с. 123].

Вигуки – це слова, які містять ознаки емоційної забарвленості у самому змісті лексичного засобу. Реалізуючись у мовленні, слово-вигук перетворюється на інструмент-репрезентантом емоційного стану мовця. Залежно від змісту цього мовного засобу, змінюється й смислове забарвлення реалізованого на його основі висловлювання (радість, злість, здивування тощо). У живому мовленні вигуки слугують самостійним засобом вербалізації комунікативних намірів мовців або

ж є частиною речення, що наповнене певного змісту комунікативною інформацією, посилюючи її емоційним змістом.

У природному непідготовленому неофіційному мовленні вигуки є одним із основних інструментів реалізації комунікативних намірів людей. Як правило, такі мовні засоби втілюють у собі змістовно завершену інформацію. Незважаючи на свою змістовну обмеженість, в контексті комунікативної ситуації вигуки здатні перетворитись на повноцінний інструмент реалізації комунікативних намірів мовців. Для вирішення цього завдання необхідно аби співрозмовники в однаковій мірі володіли предметом розмови й могли однаково кодувати й декодувати мовний код один одного [25, с. 116] .

Емоційний стан радості також повсякчас супроводжується вигуками, адже вираження такої яскравої емоції як радість неможливе без залучення цих мовних засобів. У структурі кожної мови сформувався інвентар вигуків – одиниць, які здатні реалізувати певні емоційно забарвлені висловлювання, однак, здебільшого, перелік таких мовних засобів є універсальним для всіх мов: *ah, aha, oh, wow; Super* тощо. Вживання цих вигуків у складі речення не порушує предикативну рамку. Вигук приєднується до структури речення як допоміжний елемент, що посилює зміст, однак не впливає на інформаційну складову повідомлення.

Отже, емоція радості реалізується не лише шляхом залучення невербальних засобів (відповідного інтонаційного супроводу, жестів, міміки тощо), але й мовних (феліцитарних висловлювань, реалізованих за допомогою лексем, семантика яких містить частину родового поняття «радість» та вигуків). Вигуки є одним із основних засобів реалізації емоційного стану радості. У кожній мові існує певний інвентар цих мовних засобів, однак, існують й вигуки, які є подібними в різних мовах.

1.2 Художній фільм як засіб реалізації емоційності людини

Емоційність як невід’ємна частина людського життя та емоція радості як складова частина емоційності як родового поняття є невід’ємною частиною

людини. Це означає, що представлення людини як частини об'єктивної дійсності у будь-якому з відомих людству видів мистецтва (живопис, музика, література, кіно, театр) неможливий у відриві від її емоційності. На сучасному етапі одним із найбільш актуальних видів мистецького зображення дійсності є кінематограф.

Орієнтуючись на масового глядача (його смаки, уподобання, рівень інтелекту) автори формують ідею фільму та способи її реалізації. Особливо важливу роль у процесі кінотворення відіграє мовлення, яке є одним із засобів передачі інформації від авторів до глядачів [26, с. 98].

Під кінофільмом у роботі розуміється аудіовізуальний твір, який складається з епізодів, що поєднані творчим задумом і зображувальними засобами. Фільм є результатом спільної діяльності авторів (сценаристів), виконавців (акторів) і виробників (продюсерів) [28, с. 581]. Технічні особливості фільму передбачають поєднання сукупності рухомих зображень, що пов'язані єдиним сюжетом. Фільм, як правило, містить у собі звуковий супровід.

Зважаючи на особливості реалізації творення фільму та особливу роль мовного коду в процесі його реалізації, кіно повсякчас стає об'єктом дослідницької уваги лінгвістів, які спочатку спирались на результати дослідників семіотики кіно [53]. Розглядаючи мову як знак (засіб позначення інформації в фільмі), вчені намагались з'ясувати яким чином особливості вираження вербального коду здатні вплинути на реалізацію авторської ідеї фільму. Беручи до уваги результати перших досліджень, вчені встановили різницю між кінотекстом і кінодискурсом [32], що дозволило розширити методологічний апарат дослідження, а також поглибило їх теоретичними інвентарем знань. Зокрема, лінгвокогнітивні особливості кіно [Слышкин], лінгвокультурні [Bubel], психолінгвістичні й прагматичні аспекти [Vassiliou] були в сфері інтересів не тільки вітчизняних, але й зарубіжних учених.

Незважаючи на інтегрованість кіно у сферу інтересів лінгвістики, воно й досі знаходиться осторонь інших видів текстів, адже має деякі особливості його процесуального оформлення та інформаційного наповнення. Зазначені

особливості є основними факторами впливу на процес і результат реалізації мовного коду в кіно.

Процесуальні особливості кіно – це поетапність відтворення мовного коду у фільмі, до якого залучено значну кількість осіб (автори, сценаристи, редактори, актори) [20, с. 51]. Кожен із зазначених людей певною мірою задіяний у процесі фільмотворення, а отже й у процесі написання мовної канви до нього. Мова слугує інструментом реалізації авторського задуму, який поряд з аудіовізуальними засобами, слугує знаряддям реалізації творчої ідеї. При цьому мова є наближеною до живого розмовного мовлення особи-персонажа фільму, з вуст якого вона виринає, відповідати історичним, географічним і соціально-культурним традиціям тієї частини суспільства, побут якого зображено у фільмі й при цьому бути зрозумілою глядачеві. Виконання цих трьох умов значною мірою впливає на формування мовного коду в фільмі.

Однак, ще більш значущим, на нашу думку, є полікодовість тексту фільму. Під полікодовістю ми розуміємо вплетення різних інформаційних каналів у єдину ідейну канву фільму, які в сукупності формують його зміст.

Полікодовий текст – це текстове утворення, що поєднує в єдине ціле вербальні й іконічні елементи. Ці елементи в сукупності формують візуальну, структурну, смислову й функціональну одиницю [37]. Полікодові тексти побудовані на поєднанні в одному графічному просторі семіотично гетерогенних складників (вербального тексту в усній або письмовій формі, зображення та знаків іншої природи) [32]. Зважаючи на інтегрованість мовного коду фільму в сплетіння інших інформаційних потоків, його мовна складова може трансформуватись у форму, що відмінна від тієї, яка реалізується ізольовано.

Отже, кінофільм є одним із основних об'єктів дослідницької уваги сучасних лінгвістів, які все більше цікавляться особливостями реалізації мовного коду в кіно. Пробудження такого інтересу не є випадковим, адже процес і результат реалізації мовного коду у фільмі значною мірою відрізняється від природного мовлення людей. Різниця, перш за все, зумовлена процесуальними особливостями реалізації фільму та його інформаційним наповненням.

Висновки до Розділу 1.

Виходячи з вище зазначеного, можемо зробити наступні висновки, які є релевантними для проведеного нами магістерського дослідження.

1. Емоція радості є одним із емоційних станів людини, який повсякчас супроводжує людину. Це базова позитивна емоція, яка є невіддільною від людини, адже без переживання цієї емоції людське життя не має сенсу. Стан радості характеризується піднесенням внутрішнього відчуття, яке суттєво відрізняється від інших емоційних станів. У систематизації емоційних станів радість займає одну з центральних позицій зважаючи на те, що ця емоція невіддільна від людини.

2. Реалізація цього стану здійснюється не лише шляхом залучення невербальних засобів (відповідного інтонаційного супроводу, жестів, міміки тощо), але й мовних (феліцитарних висловлювань, реалізованих за допомогою лексем, семантика яких містить частину родового поняття «радість» та вигуків) й інших лексико-синтаксичних засобів, що реалізуються під впливом емоційного збудження мовців під час мовлення.

3. Одним із особливих засобів представлення об'єктивної реальності та засобом реалізації комунікативної взаємодії мовців слугує кіно. Через призму авторського бачення певного змісту об'єктивної реальності художній фільм репрезентує взаємодію представників певного соціуму, соціальної чи неформальної групи людей тощо.

РОЗДІЛ 2.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ РАДОСТІ В ХУДОЖНЬОМУ ФІЛЬМІ

У художньому фільмі радість як й інші емоційні стани героїв є одним із засобів передачі авторського задуму та знаряддям уподібнення представленої у фільмі ситуації до стандартів реального життя. Актори фільмів, які намагаються ототожнити манеру свого спілкування до принципів спілкування людей у реальному житті, добирають відповідні мовні й немовні засоби для вираження своїх комунікативних намірів.

Емоції як особливий засіб передачі інформації є знаряддям самовираження людини, який реалізується за допомогою: синтаксичних, лексичних та невербальних засобів або їх сукупності, що в сукупності, чи окремо, слугують знаряддям реалізації феліцитарного змісту повідомлень. Зважаючи на вище зазначене, у другому розділі нашого магістерського дослідження ми поставили за мету встановити перелік засобів реалізації емоційного стану радості персонажами сучасного німецького кіно. Для досягнення цієї мети ми визначили три основні завдання: 1. Встановити перелік та структурну організацію синтаксичних одиниць, які вживаються персонажами для вираження емоції радості; 2. Схарактеризувати лексико-семантичні особливості реалізації лексем у структурі емоційно забарвлених висловлювань, що слугують основним вербалізатором феліцитарного змісту висловлювань; 3. Встановити вплив невербальних засобів на реалізацію емоційного стану радості в мовленні персонажів сучасного німецького кіно.

Для вивчення структурних особливостей феліцитарних висловлювань у мовленні персонажів сучасного німецького кіно залучено 48 комунікативних ситуацій мовлення, в яких спілкування персонажів має ознаки радості. Для аналізу відібрано 186 речень та 56 ДЄ, які вживаються у якості засобу реалізації радості персонажами фільму; 216 лексичних одиниць, які прямо чи опосередковано містять сему-носія радості та 124 невербальні засоби реалізації емоційного стану радості в мовленні персонажів кіно.

2.1 Синтаксичні особливості реалізації феліцитарних висловлювань

Синтаксис комункативної діяльності розглядається нами в роботі досить широко, охоплюючи не тільки традиційно існуючі в мовознавстві поняття (речення, словосполучення), але й структурні особливості текстової рівності, які охоплюють когерентність речень та лексико-граматичні особливості поєднання структурних одиниць у складі діалогічної єдності (ДЄ) [38, S. 988]. Синтаксичні особливості мовленнєвої діяльності людей, а саме спілкування, яке перш за все є мовленнєвим визначено нами у якості матеріалу нашого дослідження були предметом вивчення не тільки зарубіжних вчених вітчизняних (Н.І. Schwitalla, D. Delbrück, Н. Brinkmann), але й вітчизняних (В.Д Девкін, Л.М. Михайлов, Н.П. Колокольцева та інші).

Сумісний доробок названих вчених свідчить про те, що синтаксис мовленнєвої діяльності німців є достатньо вивченою темою. Поза тим, жодна із праць названих дослідників безпосередньо не торкалась теми впливу емоційного стану мовця на вираження вербального коду, хоча на сучасному етапі розвитку науки таких підхід має вагомий стержень актуальності.

Синтаксис у нашому дослідженні, як було зазначено раніше, розглядається у широкому значенні цього поняття. До вирішення питання про синтаксичні особливості емоційно окрашеної мовленнєвої діяльності людей, нами для аналізу включено не тільки речення, але й їх поєднання та ДЄ, що часто поєднані між собою не тільки за змістом, але й структурно. Для вивчення відібрано 186 предикативних структур речень, які вживаються персонажами кіно для вираження емоційного стану радості та 56 ДЄ.

Вживання ДЄ для реалізації феліцитарних висловлювань персонажів сучасного німецького кіно. Під діалогічною єдністю ми, слідом за Л.М. Михайловим розуміємо поєднання двох або кількох фраз у діалозі, які поєднані між собою структурно та за змістом [21, с.151]. Що стосується мовлення персонажів кіно, то такого роду поєднання реалізуються, як правило, у вигляді поєднання двох реплік, одна з яких є ініціативною, а інша – реактивною [45, S. 112]. Взаємодія відбувається шляхом повідомлення одним із

співрозмовників про певну ситуацію, яка має позитивний інтерес для іншої особи, а та, у свою чергу висловлює захоплення від почутого. У якості прикладу можемо навести розмову двох чоловіків, які радіють від участі в експерименті від нових умов, у яких вони опинились:

Wärter 2.: *Eine Reihe aufgeht!*

Mann: *Das ist super geil.* [Experiment, 00:28]

Діалог репрезентує розмову двох чоловіків-учасників психологічного експерименту, які в межах ситуації, що склалась між ними, дуже задоволені від свого становища та радіють від своєї нової ролі. Один із чоловіків, що грає роль охоронця в умовах психологічного експерименту висловлює ініціативну репліку, а інший, реагуючи на його висловлювання та радіючи від нових обставин свого буття, реагує на цю репліку відповідного змісту висловлюванням. Комунікативна взаємодія реалізується у вигляді стимулу-реакції. Одна репліка реалізує стимул, що провокує певного виду комунікативну реакцію співрозмовника на неї.

Саме такого структурного типу комунікативна взаємодія персонажів і є основним видом комунікації з вираженням емоційного ставлення мовця до запропонованої ситуації. У нашому дослідженні було відібрано 38 ДЄ, у межах яких реалізується стимул та реакція у вигляді феліцитарного висловлювання на цей стимул. За структурною складністю стимул та реакція на цього у мовленні персонажів сучасного німецького кіно є різною. Здебільшого, (22 випадки) стимул та реакція на нього реалізуються за допомогою однієї предикативної структури речення, як це наведено у прикладі вище. Проте, зібраний матеріал демонструє, що емоція радості реалізується також у ДЄ, стимул-реакція у межах якої реалізується також за допомогою двох та трьох предикативних структур речень, однак це значно більш рідкий випадок (18 прикладів).

Karo: *In der Klasse spielen wir Politik. Ich wollte Autokratie machen.*

Junge: *Ja cool, da bin ich auch* [Die Welle, 00:19].

У наведеному прикладі представлено розмову двох підлітків, які, в якості експерименту, вирішили разом з класним керівником та іншими однокласниками

розіграти політичний уклад в межах одного класу. Звичайно, така незвична дія викликала неабиякий інтерес у дітей, які з великим захопленням бажають прийняти участь у цьому дійстві. Репліка дівчинки, в межах якої вона й має намір пояснити своєму однокласникові сутність та особливості запланованої діяльності, а також викликати в нього відповідну реакцію, містить замість одного одразу два речення.

Така розгалужена структура репліки зумовлена конкретизувати інформацію для повідомлення. І саме ця інформація викликає у співрозмовника захоплення й радість. Дітям дуже подобаються незвичні види навчальної діяльності, а отже й розповідь дівчинки про нову форму навчання, яку запропонував вчитель суспільствознавства, очевидно, викликала в Марко позитивну реакцію.

На скільки можна зрозуміти з неведених у роботі прикладів та з практичних матеріалів, які зібрано нами в процесі дослідження, феліцитарне висловлювання мовця реалізується в межах ДЄ у межах репліки-реакції та є, здебільшого, одиничним, тобто вживається відокремлено від інших предикативних структур речень. Це пояснюється тими обставинами, що радість, як вид емоційного стану мовця є короткостроковим станом людини. Як правило, психічно здорова людина реалізує своє захоплення коротко, чітко й ясно. Нами зафіксовано лише чотири приклади реалізації радості у межах ДЄ, яка складається з двох, трьох речень. При цьому одне з речень містить короткострокову емоційно збуджену реакцію мовця на висловлений стимул, а інша одна чи дві – пояснення до такої реакції. Прикладом слугує розмова вчителя зі своїми учнями про сутність автократії як політичного ладу, який вони протягом проектного тижня намагаються організувати в класі.

Karo: Wir können die Projektwoche so gestalten, wie wir wollen. Ich schlage vor, wir lockern das Ganze ein bisschen auf.

Rainer: Sehr gut. Das ist denn die Grundvoraussetzung für ein autokratisches System. [Die Welle, 00:31].

Райнер як організатор та модератор роботи своїх підлеглих уважно вислуховує їх думки про сутність автократії для них та йому дуже подобається вислуховувати хід думок дітей про організацію проектного тижня. Свою емоційну реакцію на слова учениці він супроводжує спочатку позитивною оцінкою її висловлювання, а потім коментарем-підтвердженням цієї думки. Саме у такий спосіб формується структурно-складна репліка-реакція зі змістом радості в мовленні персонажів сучасного німецького кіно. Загальну схему реалізації ДЄ зі значенням феліцитарності можна представити у вигляді схеми:

РЕПЛІКА-СТИМУЛ: РЕЧЕННЯ-ІНФОРМУВАННЯ ПРО ПОДІЮ.

РЕПЛІКА-РЕАКЦІЯ: 1 (РІДШЕ) 2 ФЕЛІЦИТАРНИХ РЕЧЕННЯ-ВИСЛОВЛЮВАННЯ.

Рис. Структура діалогічної єдності зі значенням радості у персонажному мовленні.

Нами не зафіксовано жодних інших прикладів реалізації ДЄ зі значенням феліцитарності, що пояснюється особливостями змісту таких висловлювань, адже радість завдяки емоційній нетривалості емоційного ефекту є надзвичайно короткотривалим явищем.

Якщо аналізувати предикативну складність феліцитарних речень-висловлювань загалом, то у межах зібраного матеріалу ми відібрали для вивчення 186 предикативних структур, які реалізуються персонажами кіно для вербалізації емоції радості. У загальному огляді серед них нами проаналізовано 79 простих предикативних структур речень зі значенням феліцитарності, 34 складних предикативних та 73 еліптичних.

Із загального огляду кількісного складу предикативних одиниць, які вербалізують феліцитарні висловлювання в персонажному мовленні очевидним є той факт, що мовці, здебільшого, схильні реалізувати радість за допомогою простих або еліптичних структур речень.

Речення у нашій роботі розглядається як предикативна одиниця, яка характеризується такими основними характеристиками речення як модальність,

предикативність та темпоральність. Ми зосередили увагу також на структурні характеристики цієї предикативної одиниці, яка слугує основним засобом реалізації мінімальної кількості комунікативної інформації. У якості речення в роботі розглядається синтаксична одиниця, яка здатна реалізувати мінімальну кількість комунікативно зорієнтованої інформації, що може слугувати вербалізатором феліцитарного змісту висловлювання.

Прості речення. Реалізація простих предикативних речень, які відібрано для аналізу ми виділили чотири основні типи. Для більшої зручності демонстрації зазначених типів простих речень нами використано структурно-семантичне моделювання цих речень. Під поняттям структурно-семантична модель речення ми розуміємо певну схему речення, яка демонструє узагальнене представлення цієї предикативної одиниці з урахуванням основних структурних компонентів. До основних структурних компонентів речення належать підмет та присудок, що формують предикативне ядро речення [44, S. 56].

Найчастотнішим із відібраних для аналізу засобів реалізації феліцитарних висловлювань у мовленні персонажів сучасного німецького кіно слугують прості структури речень, які відповідають структурно-семантичній моделі **S+V**: *Das ist ja cool* [Wer früher stirbt, 00:16]. За змістовним і структурним наповненням такі речення є повноцінним вербалізатором комунікативного повідомлення, яке реалізує інформаційно завершене висловлювання. Основним засобом позначення феліцитарності в такого виду висловлюванні слугує прикметник *cool*, однак структурно такого типу вказівні речення володіють демонстративним змістом, який надає висловлюванню більшої вагомості.

Серед відібраних для аналізу предикативних простих речень структур речень, що відповідають зазначеній вище структурно-семантичній моделі речень є й інші, такі, що відповідаючи вказаним предикативним параметрам вираження мають іншу синтаксичну, а отже й семантичну наповненість. Одним із прикладів слугує речення: *Wir warten auf dich, Karo* (Die Welle, 00:44). Незважаючи на те, що такого типу висловлювання, здебільшого, виражають інформаційні повідомлення, у межах конкретних комунікативних подій вони здатні

репрезентувати феліцитарні за змістом висловлювання. У наведеному прикладі, зокрема, воно вживається у якості повідомлення друзями про те, що вони чекають на Каро, але реалізується таке висловлювання у піднесеному стані мовця, що надає, здавалося б, звичайному за змістом реченню ознак феліцитарності радості.

Більшій увазі привертають прості предикативні структури речень, які мають змінену предикативну структуру: **V+S**: *Bereiten wir heute die Zeitung* (*Wer früher stirbt*, 00:56). Зміна предикативної структури представленого речення впливає на його зміст, надаючи реалізованому в такий спосіб висловлюванню більшої експресії. В результаті отримане речення вже є емоційно забарвленим, перетворення його на феліцитарне висловлювання відбувається шляхом залучення додаткових позамовних засобів реалізації інформації: інтонація мовлення, жестикуляція, висота тону тощо.

Складні речення. Реалізація феліцитарних висловлювань за допомогою складних структур речень у мовленні персонажів здійснюється досить рідко в порівнянні простими та еліптичними структурами речень, однак нами зафіксовано 10 складносурядних та 24 складнопідрядних речення. Уникання вживання розгалужених предикативних одиниць для вираження феліцитарних висловлювань у мовленні персонажів зумовлене змістовним наповненням зазначених висловлювань. Емоція радості як і будь-яка інша емоція – це результат і процес внутрішнього збудження людини, який не передбачає тривалого вираження. Перебуваючи в емоційно збудженому стані людина максимально звужує форму й засоби самовираження до мінімуму, намагаючись репрезентувати внутрішні переживання максимально компактно й за допомогою спрощених структур речень.

Вербалізація складносурядних речень у персонажному мовленні реалізується за принципами моделей: **SV, (K) (S)V**: *Ich will, ich will* (*Der Krieger und die Kaiserin*, 00:23). У зазначеній моделі показано, що сполучник сурядності та підмет у другій частині речень вживаються незавжди. У разі можливості мовці вдаються до «економії» мовного простору, та аби не повторюватись,

уникають вживання цих елементів у структурі феліцитарного речення-висловлювання. У деяких випадках такі структури речень супроводжуються сполучником сурядності *und*, який демонструє послідовність зазначених у висловлюванні подій: *Sie gratulierte mich und das ist super* (Mondscheinkinder, 00:45). За допомогою такої предикативної структури речення мовець посилює силу свого захоплення від події, яка з ним трапилась. Хлопчик не просто радіє з того, що його запросили на День народження, але й посилює силу своєї радості від переживання цієї події шляхом доповнення до структури ще однієї предикативної одиниці, яка містить вказівку на його оцінку цієї події – *Супер!*.

У процесі дослідження були виявлені також речення-висловлювання, основним засобом передачі емоційного змісту повідомлення в складі яких слугують прислівники часу. Прислівники, як відомо, змінюють структурну будову речення загалом, зміщуючи підмет на третю позицію: *Ich habe gut ausgeschlafen und jetzt will ich essen* (Sophie Scholl, 00:22). Структурна складність представленого речення вказує на те, що мовець намагається описати задоволення від діяльності, яку виконує. В даному випадку молода дівчина розказує подрузі про те, що вона із задоволенням проводить вранішню годину, в межах якої намагається реалізувати приємні для себе речі – гарно проснутись (без тяжких думок та стресу) та поснідати. Прислівник часу посилює емоційне наповнення висловлювання Софі, що впливає на структуру реалізованого нею висловлювання та на інформаційне наповнення повідомлення.

На відміну від складносурядних, складнопідрядні речення вживаються в персонажному мовленні дещо частіше, однак, також є далеко не основним засобом вираження феліцитарності. Ці мовні одиниці реалізуються у мовленні персонажів, здебільшого, на основі такої структурно-семантичної моделі **SV, K S...V**: *Das ist super, das du gesagt hast* (Experiment, 01:03). Реалізовані на основі зазначеної моделі речення є основним мовним репрезентантом складнопідрядних речень так само в персонажному мовленні завдяки вживанню допоміжних лексем зі значенням радості, задоволення й щастя вони перетворюються на засіб реалізації феліцитарних висловлювань. Перше із

зазначених предикативних одиниць у його структурі містить вказівку на емоційно піднесений стан мовця, а друга частина цього висловлювання підкреслює причини та сутність висловленої радості як це й продемонстровано у наведеному прикладі. Висловлювання *das ist super* містить висловлювання зі значенням феліцитарності завдяки слову *super*, а в другій його частині пояснюється причина піднесеного стану мовця.

Серед прикладів зібраного матеріалу дослідження зустрічаються також питальні речення, що вербалізують радісний стан мовця: *Warum sagst du nichts dazu, das ich doch cool finde?* (Mondscheinkinder, 01:18). Такі речення можна узагальнити за допомогою структурно-семантичної моделі **WVS, K S...V?** Речень, які відповідають зазначеній моделі в переліку зібраних для аналізу налічується 4, однак незначна кількість таких мовних одиниць не говорить про те, що вони мають залишитись поза дослідницької уваги.

Емоційне забарвлення вказаного типу реченням завдає не лише лексема з відповідним значенням, що вживається у другій (підрядній) частині речення, але й питальна інтонація, в супроводі якої воно реалізується. Вживання подібних речень у мовленні персонажів зумовлене необхідністю зупинити увагу співрозмовника на висловленій інформації, адже незважаючи на інтеррогативну спрямованість реалізованого у такий спосіб висловлювання, за змістом воно не є питальним, адже зовсім не питальна спрямованість інтонації висловлювання є основним комунікативним посилом для співрозмовника, а необхідність змусити його відреагувати на ситуацію, яка зацікавила співрозмовника.

Імперативні речення. Імперативні речення на позначення феліцитарних висловлювань у мовленні персонажів німецького кіно є основним засобом вираження емоції радості, адже вони є найбільш інформаційно й структурно звуженим мовним засобом реалізації відповідного змісту висловлювань.

Зважаючи на емоційне збудження мовця в момент мовлення, він намагається реалізувати його за допомогою одного або кількох слів, що не є елементом повної предикативної структури речення, а реалізуються завдяки структурній та інформаційній інтегрованості в контекст попередніх

висловлювань та комунікативної ситуації загалом. Загальна кількість проаналізованих еліптичних речень – 73, серед яких 12 – реалізовані на основі іменників: *Mama!* (Good bye, Lenin, 00:57), *Die Nacht!* (Mondscheinkinder, 00:33); 21 – прикметників: *Cool!* (Lola rennt, 00:48), *Klasse!* (Mondscheinkinder, 00:41), *Toll!* (Jenseits der Stille, 00:15), 2 – числівники: *Zwei!* (Good bye, Lenin, 00:22); 38 – вигуки: *Ach!* (Lola rennt, 00:15), *So!* (Sophie Scholl, 00:48), *Wow!* (Jenseits der Stille, 00:22) *Oua!* (Wer früher stirbt, 00:48).

Еліпсис у якості феліцитарних висловлювань мовців є, здебільшого, єдиним елементом репліки, однак, зафіксовано 7 випадків, коли репліка продовжувалась допоміжним реченням, яке містить пояснення змісту висловлювання мовця та його емоційно збудженої реакції на події чи слова співрозмовника. *Cool. Ich finde deine Idee super* (Lola rennt, 00:41). Вживання додаткового речення, яке містить пояснення до еліптичної конструкції, слугує засобом додаткового поглиблення емоційного збудження й піднесеного стану мовця від висловленого повідомлення. Вживання подібних пояснень характеризується необхідністю уточнити джерело й причини радості мовця.

Отже, для вираження феліцитарних висловлювань у мовленні персонажів сучасного німецького кіно використовуються чотири типи основних предикативних структур речень: прості, складносурядні, складнопідрядні та еліптичні. Реалізуючи емоційно забарвлені висловлювання, мовці вдаються до звуження предикативної структури речення. Найбільш частотнішими засобами вербалізації такого типу висловлювань слугують прості та еліптичні предикативні структури речень, у той самий час складні структури не є пріоритетним засобом висловлення радості. За структурною будовою вживані персонажами кіно феліцитарні речення-висловлювання характеризуються відповідністю нормам класичної граматики до вираження певного типу речення, а також вербалізуються на основі предикативних структур зі зміненою предикативною будовою. Головною ознакою приналежності речення до емоційно забарвленого слугує певне інтонаційне забарвлення.

2.2 Лексико-семантичні характеристики вербалізації радості

Лексико-семантичні засоби вербалізації емоційного стану радості на рівні з синтаксичними та невербальними є одним з найбільш інформаційно насичених інструментів його вираження. Саме семантика лексем-носіїв значення радості в мовленні персонажів в значній мірі впливає на зміст реалізованого висловлювання. Під поняттям лексико-семантичні засоби у роботі розуміються мовні одиниці, які є носієм семи радості, та, вживаючись у реченні-висловлюванні, слугують потужним репрезентантом цієї семи, завдяки чому перетворюючи увесь зміст висловлювання на феліцитарне.

Лексико-семантичні особливості реалізації активно вивчалися не тільки вітчизняними, але й зарубіжними лінгвістами. Зокрема І.В. Арнольд, Л.Г. Бабенко, А. Вежбицька, І.І. Квасюк, В. М. Телія та інші звертались до побудови лексико-семантичних полів певного поняття в ланці емоційності. Під лексико-семантичним полем у своїй роботі ми розуміємо систему змістовно взаємозв'язаних понять, які в сукупності формують розгалужену структуру поняття. Таким поняттям у нашій роботі є радість. Іншими словами, ми спробуємо визначити увесь інвентар лексико-семантичних засобів, які у мовленні персонажів сучасного німецького кіно слугують основним ретранслятором цього поняття та, вживаючись у реченні, перетворюють висловлювання на феліцитарне.

Згідно з думкою G. Helbig радістю є веселість, однак таке визначення незважаючи на свою конкретність і однозначність є, все ж, більш широким і здатне бути розкладеним на низку вужчих понять [43, с. 137]. Зважаючи на це, словник «Duden Sinn und sachverwandten Wörter» представляє наступні лексеми зі значенням радості (Freude): *Begeisterung, Behagen, Belustigung, Fröhlichkeit, Frohsinn, Frohsinn, Gefallen, Glück, Glückseligkeit, Heiterkeit, Hochgefühl, Lust, Seligkeit, Triumph, Vergnügen, Vergnügtheit, Wohlgefallen, Genuss, Glückseligkeit, Hochgenuss, Spaß, Vergnüglichkeit, Wonne* [38, S. 632].

Якщо включити всі зазначені поняття до системи понять досліджуваного явища, то можна встановити польову систему слів на позначення вказаних

понять. Центральним поняттям у такому полі слугує поняття радості (Freude). Аналіз синонімічного ряду вказаного поняття показав, що значення «Freude», а також похідного від нього дієслова «*sich freuen*» та прикметника «*froh*» мають широке коло репрезентантів. У результаті проведеного дослідження було виявлено 216 лексем зі значенням, яке відповідає одному із визначених редакцією Duden ряду суміжних понять.

Матеріал дослідження дав можливість встановити, що в персонажньому мовленні німецького художнього кіно серед визначеного ряду лексико-семантичних одиниць найбільш уживаними є ті, що мають у своєму складі значення радості – *Spaß* – веселість/насолада, *Vergnügen* – задоволення, та щастя – *Fröhlichkeit*.

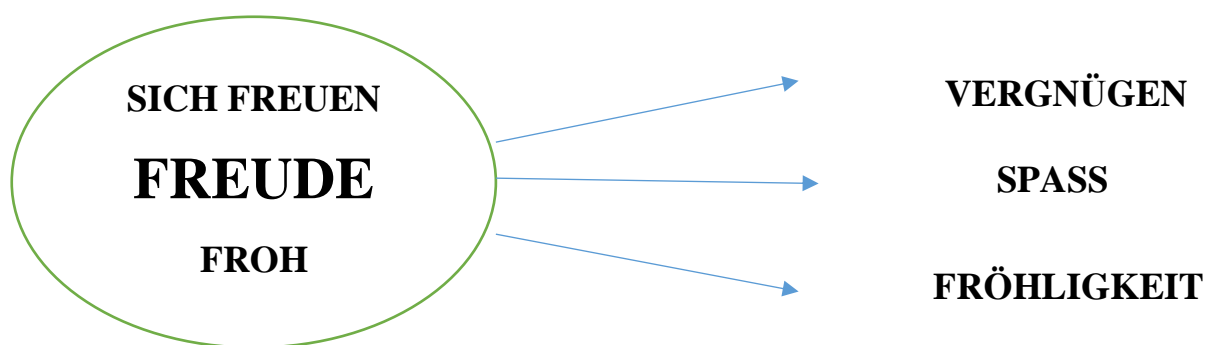

Рис. 2.2 Поняттєве представлення емоційного стану радості у мовленні персонажів сучасного німецького кіно.

Як показано на представленому рисунку реалізація емоції радості у мовленні персонажів сучасного німецького кіно здійснюється, здебільшого, у напрямку двох допоміжних радісних станів, що слугують розгалудженням поняттєвого центру – радості. Слід зазначити, що в роботі ми не відокремлювали лексеми зі значенням радості, що вживаються в структурі предикативної одиниці, або ж самостійно вербалізують досліджувану емоцію у вигляді вигуку.

Дослідження лексико-семантичного наповнення вказаних понять ми розподілили відповідно до їх значення. Поняття *Spaß* – більш яскраве за

значенням з поміж інших двох, воно характерне для ситуацій мовлення, коли людина переживає неконтрольовані спалахи позитивних почуттів, які захоплюють її повністю. Поняття *Fröhlichkeit* є більш стриманим за змістом. Воно характерне для вираження емоції радості у більш спокійніший спосіб, виважено без залучення яскравих спалахів невитримки. У той самий час поняття *Vergnügen* є ще більш емоційно нейтральним і майже непоказним емоційним станом, більш характерним для внутрішнього стану людини, який рідко є доступним для споглядання сторонніми особами.

Результати дослідження показали, що у персонажному мовленні виробився інструментарій лексичних засобів вираження радості. Для кожного із відтінків значення цього емоційного стану ми визначили перелік вигуків, що вживаються як самостійні засоби вираження емоційного стану, так і ті, що слугують частиною інших мовних і позамовних засобів вираження радості. У таблиці представлено перелік цих мовних засобів.

Таблиця. 2.1 Емоційно забарвлені лексеми в персонажному мовленні

Fröhlichkeit	Spass	Vergnügen
<i>Super!</i>	<i>Klasse!</i>	<i>Gut!</i>
<i>Toll!</i>	<i>So!</i>	<i>So!</i>
<i>Geil!</i>	<i>Oua!</i>	<i>Froh!</i>
<i>Super geil!</i>	<i>Wow!</i>	<i>Oh!</i>
<i>Also!</i>	<i>Oh!</i>	<i>Ach!</i>
<i>So!</i>		<i>Genau!</i>
<i>Wow!</i>		<i>Also!</i>
<i>Oh!</i>		

Відповідно до семантичних ознак виявлених мовних одиниць у мовленні персонажів сучасних німецьких художніх фільмів, всіх їх можна розподілити на три групи: засоби вираження щастя є вісім лексем, веселості – п'ять, а

задоволення сім. При цьому залежно від обставин комунікативної дійсності деякі з них здатні виражати різні відтінки значення.

Зокрема, найбільш універсальним засобом вираження різних відтінків значення емоції радості слугує частка *so!*, яка в деяких ситуаціях мовлення реалізує веселість: „*So! Ich finde es toll zusammen ins Kino gehen*“ [Die Welle, 00:56], у інших – задоволення: „*So! Ich mag es!*“ [Jenseits der Stielle, 00:41], а може реалізувати щастя: *So! Ich bin glücklich!. So! Magst die Stimmen es auch?*“ [Mondscheinkinder, 00:12]. Завдяки передачі емоційного настрою акторів та контекст подальших висловлювань вказує на різницю значення зазначених слів у персонажному мовленні, не заважаючи на те, що всі вони реалізуються за допомогою однієї й тієї ж самої лексеми.

Лексема *also!* так само може реалізувати різні відтінки значення. З одного боку, в мовленні вона слугує вербальним засобом передачі зупинки мовленнєвої діяльності як засіб вираження легкого ступеня занепокоєння, з іншого, цей засіб мовленнєвої взаємодії поєднується з подальшим контекстом висловлювання й набуває значеннєвих відтінків того висловлювання, в межах якого вживається. У персонажному мовленні воно реалізується в поєднанні з висловлюваннями, що виражають задоволення: «*Magst du das? Also, es ist sehr gut. Wir sind wieder zusammen*» [Mondscheinkinder, 00:33] й щастя: «*Also, es ist wirklich super. Du weisst gar nicht, was es für mich bedeutet... Du bist super!*» [Experiment, 00:18].

У двох зазначених ситуаціях мовлення лексема *also* вживається з метою зосередження сконцентрування уваги співрозмовника на тому моменті, який є особливо важливим для співрозмовника. Однак, зважаючи на контекст подальших висловлювань у мовленні персонажів ці мовні засоби здатні набувати дещо інших відтінків значення.

Щодо характеристики лексико-семантичних особливостей інших відібраних для аналізу лексем, то у значеннєвому вираженні, в персонажному діалогічному мовленні всі вони є більш однозначними. Зокрема, найбільш емоційно яскравими є лексеми, що реалізують щастя: *Super!, Toll!, Geil!, Super geil!, Also!, So!, Wow!, Oh!* Зазначені слова вживаються в ситуаціях

надзвичайного емоційного піднесення мовців. Прикладом слугують такі висловлювання: «*Wow, das finde ich total modisch. Du siehst ganz super, wie Königien*» [Der Krieger und die Kaiserin, 00:27]. Лексема *wow*, яка запозичена з англійської мови, та вживається для посилення емоційного ефекту висловленого, що створює відтінок іншого значення – захоплення. Інші лексеми, що вживаються в мовленні мають приблизно таке ж саме значення та комунікативну роль у мовленні.

Для висловлення веселості – емоційного стану, який характеризується безтурботністю, байдужістю до проблем і життєвих складностей, також використовується зазначена лексема: «*Wow. Du bist also, mein König... Es ist wahr super... Du und nichts mehr in der Welt*» [Wer früher stirbt, 00:25]. Інші лексеми зі значенням веселості: *Klasse!*, *So!*, *Oua!*, *Oh!* У мовленні персонажів німецьких художніх фільмів також реалізують одні й ті ж самі відтінки значення, посилюючи зміст попереднього чи послідуєчого висловлювання.

Для висловлення задоволення мовці використовують дещо схожі, але й інші види лексичних засобів: *Gut!*, *So!*, *Froh!*, *Oh!*, *Ach!*, *Genau!*, *Also!* Всі лексеми у мовленні персонажів вживаються як елементи посилення емоційної реакції задоволення персонажа від ситуації, яка з ним трапилась. Зокрема, речення: «*Gut. Ich es ist mir sehr angenehm zu hören*» [Mondscheinkinder, 00:24] вживається лікарем, що лікує тяжко хворого хлопчика від страшного недугу та почув від мами про те, що нові препарати ефективно діють та поліпшують стан і самопочуття дитини.

Отже, в лексичному інструментарії засобів висловлення емоції радості серед персонажів сучасного німецького кіно сформувався набір мовних одиниць, які відповідно до комунікативних намірів мовців та контексту подальших висловлювань вживаються ними для посилення емоційного самовираження й надання висловлюванню відповідних відтінків значення. Найбільш поширеними є три відтінки значення емоції радості: щастя, задоволення й веселощі. Для реалізації кожного із цих емоційних станів використовуються певні мовні

одиниці, які в деяких випадках можуть набувати подвійного або й, навіть, потрійного значення.

2.3 Невербальні засоби, що впливають на структуру феліцитарних висловлювань

Процес комунікативної взаємодії мовців характеризується обміном інформаційними повідомленнями між комунікантами-учасниками процесу спілкування. Основним засобом передачі комунікативної інформації слугує мова, яка є «первиною природною формою вираження думки індивіда» [21, с. 150]. Однак, поряд із вербальними (мовними) засобами передачі комунікативних повідомлень люди часто використовують невербальні, адже ситуація комунікації реалізується невідмежовано від позамовних факторів, а мовці вдаються до використання різноманітних засобів кодування інформаційних повідомлень.

Учасники процесу спілкування часто звертають увагу не лише на зміст повідомленої інформації, але й на манеру її реалізації (міміка, жести, висота тембру голосу, настрої співрозмовника тощо).

Вивченням невербальних засобів реалізації емоційного стану радості та вплив цих позамовних явищ на формування мовного коду займалась ціла плеяда вчених, зокрема, В.Д. Дєвкін, Л.М. Михайлов, Н.П. Киселюк, Г.І. Приходько, О. Лозинська та інші вчені, однак жоден із них не звертався до вивчення особливостей невербальних засобів комунікації в інсценованому мовленні.

Слід зазначити, проте, що результати проведених зазначеними вченими досліджень дають можливість зрозуміти, що невербальна комунікація є незамінним допоміжним засобом реалізації вербальної комунікації, а іноді вона є ще більш інформативною, ніж вербальна. Г.І. Приходько, зокрема, посилаючись на В.П. Морозову, зазначає, що в людському товаристві вже чітко виокремилась мова емоцій [21, с. 151]. Дослідниця, зокрема, переконана, що засобами реалізації емоційності в мовленні слугують всі «навколомовні» засоби, які в процесі комунікації використовуються для вербалізації (породженні

інформаційного повідомлення) та девербалізації його (рецепції такого повідомлення). Зокрема, виділяють три групи таких засобів:

- кінетичні засоби передачі інформації (мова тіла): жести й міміка;
- просодичні: тембр та висота голосу, інтонація, паузи й комунікативно значуще мовчання.
- проксемічні: використання простору в якості засобу передачі інформації.
- засоби графічної передачі інформації: почерк, засоби інформаційного доповнення до почерку (смайли, знаки пунктуації, окремі позначки).

Виходячи з того, що кінофільм представляє собою таку частину інформаційного простору людського буття, яку реалізується в межах системи усної комунікації, то четвертий тип засобів передачі комунікативно оформленої інформації не є предметом нашого розгляду в межах цієї роботи. Однак, проаналізований мовленнєвий матеріал вказує на те, що в персонажному діалогічному мовленні використовуються всі інші позамовні засоби реалізації комунікативної взаємодії.

З поміж 48 комунікативних ситуацій, які відібрано нами для аналізу, було виокремлено 124 невербальні засоби, які нами визначено як такі, що вживаються для вираження ЕР.

Кінетичні засоби передачі комунікативної інформації. До кінетичних засобів реалізації ЕР у персонажному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів належать сміх (посмішка, сміх, усмішка, регіт), задоволений вираз обличчя, рухи руками (закривання певних частин обличчя, стукання по іншим предметам та частинам тіла, доторкання до власного тіла, погладжування), рухи ногами (підскакування, тупцювання, закидання ніг одна на одну), рухи тілом (нахили, повороти).

За результатами, які отримані в результаті дослідження, встановлено, що в персонажному мовленні з 216 комунікативних ситуацій у 102 ЕР реалізовано за допомогою кінетичних засобів. Основним засобом слугує посмішка. Персонажі німецького кінематографу, які намагаються уподібнити свою поведінку до норм природної комунікації німців, здебільшого, реалізують свою емоційність

стримано. Це стосується й ЕР. З поміж інших кінетичних знарядь, для реалізації радості вони найчастіше (в 51% випадків) використовують просту невимушену посмішку. При цьому посмішка використовується і як самостійний засіб реалізації ЕР, так і у супроводі інших мовних та позамовних засобів. В іншому ж, репрезентативність отриманих результатів забезпечує таблиця 2.2.

Таблиця 2.2 Частота вживання кінетичних засобів у персонажному мовленні

Кінетичний дескриптор	Частота вживання
Сміх	213
посмішка (беззвучне вираження ЕР)	63
сміх	139
Регіт	11
задоволений вираз обличчя	95
рухи руками	114
закривання певних частин обличчя	26
стукання по іншим предметам та частинам тіла	4
доторкання до власного тіла (демонстрація задоволення)	67
Погладжування	17
рухи ногами	16
Підскакування	3
Тупцювання	4
закидання ніг одна на одну	9
рухи тілом	24
Нахили	16
Повороти	8

Відповідно до наведених вище результатів можна зробити висновок, що сміх та характерні рухи руками є основним засобом персонажів сучасного німецького кіно продемонструвати ЕР. При цьому персонажі уникають використання рухів ногами та тілом під час реалізації цієї емоції. Оскільки рухи ногами і тілом є більш енергетично наповненими у порівнянні зі сміхом та

рухами руками, то можемо зробити висновок, що персонажі надають перевагу більш стриманій манері вираження своєї радості. При цьому, розглядаючи сміх як один з основних знарядь реалізації цього емоційного почуття, бачимо, що сміх та посмішка (емоційно більш стримані засоби реалізації засоби у порівнянні з реготом) використовуються значно частіше. Крім того, посмішка і сміх вживаються як самостійний засіб реалізації ЕР (51 разів), так і допоміжним засобом супроводження емоційно забарвленого мовлення (162 рази).

Всі інші емоційні засоби реалізації ЕР також так само слугують як самостійним так і допоміжним засобом реалізації ЕР. Проте рухи тілом лише 2 випадках супроводжувались вербальним наповненням комунікативного повідомлення, а рухи ногами – в 7 випадках. Такі показники вказують на те, що міміка є основним засобом вираження радості у персонажному мовленні.

Просодичні знаряддя реалізації ЕР. Тембр та висота голосу, інтонація, паузи й комунікативно значуще мовчання є одним із основних засобів передачі ЕР у персонажному мовленні. Мовці залучають ці мовні засоби у супроводі вербального представлення комунікативних повідомлень, але в 16 ситуаціях саме мовчання було основним засобом-репрезентантом емоційно піднесеного внутрішнього стану мовця.

Таблиця 2.3 Частота вживання просодичних засобів у персонажному мовленні

Кінетичний дескриптор	Частота вживання
Тембр	198
висота голосу	106
Інтонація	201
Паузи	42
комунікативно значуще мовчання	16

У таблиці 2.3 унаочнено кількісні характеристики реалізації ЕР просодичними засобами його реалізації. З наведених даних очевидним є те, що інтонація є основним засобом передачі радісного стану персонажа. Важливу роль у мовленні кінофільмів грає тембр та інтонаційний супровід мовлення, у той час як паузи й мовчання є маловірогідним засобом реалізації ЕР.

Проксемічні особливості реалізації ЕР. До проксемічних засобів у нашому дослідженні ми відносимо чотири основні дистанції реалізації комунікативної взаємодії персонажів: *інтимна зона* (від 15 см до 48 см), *особиста зона* (від 47 см до 1,2 м), *соціальна зона* (від 1,3 м до 3,6 м), *суспільна зона* (більше 3,6 м).

Завдяки тому, що кожен із названих видів дистантної взаємодії мовців характеризує окремий вид їх соціальної взаємодії, можемо встановити який саме із видів мовленнєвої й соціальної дистанції сприяє залученню позитивних емоцій до процесу комунікації. За результатами кількісних підрахунків встановлено, що найбільш часто ЕР проявляє себе в межах соціальної дистанції мовців, у той самий час як суспільна й інтимна зони є менш характерними ситуаціями для реалізації цього емоційного стану мовців. Результати представлено у вигляді таблиці 2.4

Таблиця 2.4 Частота вживання проксемічних засобів у персонажному мовленні

Кінетичний дескриптор	Частота вживання
інтимна зона	29
особиста зона	53
соціальна зона	108
суспільна зона	26

Отже, у персонажному діалогічному мовленні сформувався чіткий інструментарій позамовних засобів реалізації ЕР. Серед досліджених засобів,

характерним інструментом для вираження цієї емоції слугує сміх, а також інтонація й тембр голосу. Для персонажів сучасного німецького кіно важливу роль відіграють проксемічні особливості комунікативної взаємодії мовців. Зокрема, найбільш сприятливою ситуацією для реалізації ЕР є соціальна зона, а найменш сприятливою – суспільна й інтимна зони, які не надають достатньо комфортної можливості для здійснення успішної реалізації ЕР.

Висновки до розділу 2

Результати дослідження, які представлено в другому розділі свідчать про арсенал мовних і позамовних засобів реалізації емоційного стану радості в персонажному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів.

1. Для вербалізації комунікативно спрямованих повідомлень у персонажному мовленні використовуються, здебільшого прості й еліптичні предикативні структури речень, у той самий час як складні речення є далеко неосновним знаряддям реалізації повідомлень. Звуження структурної будови мовних одиниць, що позначають феліцитарні висловлювання у персонажному діалозі пояснюється емоційним збудженням мовця. Емоційна нестійкість в момент мовлення створює умови для мінімізації засобів його демонстрації.

2. ЕР є складним поняттям, яке включає в себе низку додаткових поняттєвих відтінків. В інсценованому мовленні героїв кіно воно реалізує три основні смислові ознаки: щастя, задоволення та веселість. Значеннєві особливості цих трьох понять мають деякі спільні ознаки, але включають і низку розрізнявальних. Залежно від умов комунікативної взаємодії мовців, у арсеналі персонажів сучасного німецького кіно сформувався інвентар мовних засобів реалізації цих емоційних станів. Основним лексичним засобом вираження ЕР у персонажному мовленні слугують вигуки, кожен з яких має характерні лексико-семантичні ознаки, проте під впливом умов комунікативної взаємодії значення цих лексем може змінюватись та набувати більш яскравих або менш яскравих значеннєвих характеристик.

3. Позамовні фактори – це один із найбільш вагомих чинників реалізації емоційно забарвлених висловлювань у персонажному діалогічному мовленні.

Вплив цих факторів на реалізацію ЕР є також значним, адже в ситуації комунікативної взаємодії вони є чи не головним засобом передачі інформаційно забарвлених повідомлень. Серед визначених для аналізу невербальних засобів реалізації феліцитарних висловлювань у персонажному мовленні основними слугують кінетичні та просодичні. З поміж кінетичних засобів основну роль для вираження ЕР слугує міміка та жести руками. Інтонація, тембр і висота голосу є не менш важливим знаряддям надання висловлюванню феліцитарного змісту, адже за допомогою цих інструментів мовлення персонажі здатні виразити радість, щастя чи задоволення.

Дещо менш помітним, але не менш вагомим фактором, який залучається мовцями в процесі комунікації для вираження ЕР є проксеміка. Результати дослідження свідчать про те, що в персонажному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів емоційний стан радості реалізується, як правило, в межах соціальної та особистої зон спілкування, у той час як інтимна й суспільна зони є менш комфортними для вираження цієї емоції.

Розділ 3. ФУНКЦІЇ МОВНИХ ОДИНИЦЬ-ВЕРБАЛІЗАТОРІВ ФЕЛІЦИТАРНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ У КІНО

ЕР є таким емоційним станом людини, який здатен впливати на вираження мовних одиниць у процесі комунікативної взаємодії мовців, адже емоційна збудженість – це важливий позамовний фактор, що здатен впливати на способи вербального самовираження мовців й інформаційну наповненість та структуру речень. Як відомо, процес комунікації – це, перш за все спілкування (обмін інформаційними повідомленнями між індивідами). Мовні одиниці в цьому процесі слугують основним і незамінним інструментом вербальної репрезентації цих подомлень та основним знаряддям мовців

Процес мовленнєвої взаємодії характеризується залученням цілої низки мовних одиниць та невербальних засобів до процесу обміну інформаційними повідомленнями. Результатом такого симбіозу слугує висловлювання, яке перетворюється на інструмент комунікації. Висловлювання – це «занурене в життя речення». Ця думка видатного філолога Г.Г. Почепцова й станом на сьогодні є одним з найпростіших пояснень сутності цього феномена. Феліцитарні висловлювання, як й інші комунікативно зорієнтовані види речень, відповідно до своєї основної комунікативної ролі, є основним засобом реалізації емоційного стану радості в діалозі.

Слід зазначити, що радість як і інші емоційні стани людини характеризуються збудженням (в цьому випадку збудження є позитивним). Процес збудження характеризується нестабільністю внутрішнього стану особи і, як наслідок, нестабільністю зовнішнього її прояву. Тобто, внутрішня нестабільність передається на процес самовираження особи (на спосіб і засоби реалізації мовних одиниць). У такому випадку досить складним виявляється визначення ролі й особливостей реалізації мовних одиниць (речень), що, з одного боку, є елементами мовної системи й мають чітко організовану структурну будову, а, з іншої сторони, як інструмент спілкування, знаходяться під шаленим натиском позамовних факторів, що здатні не тільки звужувати або розширювати

структуру цієї мовної одиниці, але й впливати на будову предикативного центру речення.

Як ми вже зазначали, виключно важливе значення в процесі формування комунікативного змісту висловлювань у персонажному мовленні відіграють позамовні фактори, які не лише доповнюють, але й заміняють та змінюють мовні одиниці. Основним фактором впливу на вираження мовних одиниць слугує комунікативний намір мовця, його іллокутивна стратегія й тактика, що підкоряють прагнення мовця до вибору засобів самовираження.

Відомо, що в німецькій мові речення характеризується чіткістю структурної організації, де предикативна рамка (поєднання підмета й присудка в єдину структуру) є невід'ємним атрибутом цієї синтаксичної одиниці. Однак, у мовленні, де речення перетворюється на інструмент комунікації, ця умова є далеко не основною для мовців. Якщо ми умовно представимо процес комунікації, де вся ситуація комунікативної взаємодії мовців є пронизана інформаційними потоками, то речення, як одиниця, що є «вмонтована» в цю комунікативну ситуацію й залежить від неї структурно й змістовно, реалізує тільки ту частину інформації, яка є новою для співрозмовників. Відповідно, таким умовам підкоряється і структура речення й його зміст.

У третьому розділі нашого магістерського дослідження увага спрямована на вивчення прагматичних особливостей реалізації феліцитарних висловлювань у персонажному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів. У межах цього етапу дослідження ми зосередили увагу на комунікативних функцій різних за структурною складністю речень у німецької мови у комунікативних ситуаціях, що мають ознаки дружніх, сімейних та робочих стосунків співрозмовників.

Зосередження уваги саме на такого штибу комунікативних ситуаціях зумовлено характером поведінки мовців, що перебувають у межах таких стосунків. Всі зазначені види комунікативної взаємодії мають різний рівень свободи, а відповідно й норм поведінки. Дружба характеризується найнижчим ступенем обмеження свободи співрозмовників, сімейні стосунки, здебільшого, також є вільними, однак ступінь свободи й відповідальності осіб між собою є

більш високим, у той час як робочі відносини мають найнижчий ступінь свободи мовців та підкоряється максимальній кількості умов і правил (перебуваючи у робочих стосунках, комуніканти є елементом трудового колективу та змушені знаходитись в середовищі, яке їм особисто може бути не тільки недружнім, але й ворожим). Не зважаючи на свої інтереси й переконання, людина у такого роду колективі змушена вибудовувати конструктивні стосунки з усіма колегами задля досягнення спільної цілі. Саме тому стосунки в межах робочого колективу є максимально зарегульованими й характеризуються низьким ступенем свободи.

Дружні стосунки співрозмовників характеризуються невимушеністю взаємовідносин. Тобто, дружні стосунки виникають між людьми, що мають спільні інтереси, риси характеру, зацікавленість у спілкуванні один з одним. Такі стосунки не вимагають певного церемоніалу й напруги, адже дружба тому й є дружбою, бо вона є добровільним вибором людини й не обмежується певними умовами й обов'язками людей одного по відношенню до одного. У той самий час, сімейні стосунки є більш регламентованими, адже вони виникають між людьми, які хоча й обирають іншу людину відповідно до власних уподобань, однак у таких стосунках люди мають певну кількість зобов'язань один перед одним і це робить стосунки тією чи іншою мірою регламентованими.

Для вивчення комунікативної функції речень у кожному із зазначених видів соціальних стосунків нами здійснено акцент на аналіз комунікативної ролі речень різної структурної організації (простих, еліптичних, складно-сурядних та складнопідрядних). Для розширення вектору нашого розгляду, вивчення комунікативних особливостей реалізації у мовленні цих мовних одиниць залучено також такий фактор як невербальні одиниці мовлення, що впливають на зміст і синтаксичну будову предикативних одиниць.

Відповідно до зазначеного, у третьому розділі нашого дослідження ми поставили перед собою такі завдання: 1) визначити комунікативні різних структурних типів речень у персонажному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів; 2) схарактеризувати вплив позамовних факторів на зміст і функції мовних одиниць.

3.1 Функції простих речень на позначення феліцитарних висловлювань у мовленні персонажів кіно

Прості речення є основним засобом передачі інформаційних повідомлень у мовленні, вони не є головним знаряддям комунікації, однак активно використовуються персонажами сучасного німецького кіно для реалізації своїх комунікативних намірів. 43% досліджених мовних одиниць реалізовані на основі простих предикативних речень. Серед них 62% – непоширені структури і лише 38% – поширені. Таке співвідношення свідчить про те, що в стані емоційної екзальтації мовці намагаються звузити структуру своїх висловлювань.

Просте речення – це така мовна одиниця, яка згідно класичної граматики здатна реалізувати мінімальну кількість інформаційного повідомлення [38, S. 198], однак у персонажному мовленні, де кожне висловлювання змістовно й структурно «вбудовується» в контекст комунікативної ситуації, для мовців, які намагаються зекономити мовленнєве вираження своїх комунікативних намірів, не є принципово важливим дотримуватись норм класичної граматики, саме тому поряд з простими реченнями одне з чільних місць займають еліптичні конструкції.

Комунікативні функції простих речень у персонажному мовленні були предметом вивчення не тільки вітчизняних вчених (В.Д. Девкін, Л.М. Михайлов, Т.М. Колокольцева, І.М. Коршикова, Р.В. Оробінська та ін.), але й зарубіжних дослідників (W.Schwitalla, G. Zifonun та ін.)

Слід зазначити, що як емоція, радість забезпечує такі особливості реалізації, за яких мовцю ненадто важливо повідомити певну інформацію, його комунікативна мета полягає в бажанні емоційно самовиразитись. Саме тому, феліцитарні висловлювання розрізняються тільки відтінками емоційного насичення повідомленої інформації та її комунікативної спрямованості.

Проаналізувавши 56 ДЄ, ми встановили, що кількість вжитих в них простих речень (79) – це 43% від загальної кількості тих, що використовуються на позначення феліцитарних висловлювань.

У персонажному мовленні ці речення є основним засобом реалізації радості, задоволення і щастя. Найбільш емоційно нейтральними є прості речення, що супроводжуються модальним дієсловом. За значенням такі речення є засобом реалізації задоволення. Модальне дієслово в структуру такого простого речення вносить певну долю суб'єктивізму, що надає висловлюванню певної раціональності, яка далека від емоційності, однак інтонаційний супровід реалізованого на основі такого речення висловлювання вказує на те, що мовець вербалізує феліцитарне висловлювання.

Прикладом слугує висловлювання Тіма з фільму «Хвиля», який під впливом своїх товариських почуттів та високих поривів дотримуватись прийнятих колективом класу нових правил взаємодії у класі намагається продемонструвати свої наміри вчителю.

Tim: *Kann ich ihnen helfen?*

Rainer: *Was willst du denn hier?*

Tim: *Ich muss sie beschützen* (Die Welle, 00:42)

Фанатична натура хлопця, який постійно перебував на периферії суспільних інтересів одноліток та нарешті знайшов своє призначення, яке він вбачає в необхідності охороняти вчителя. Саме суб'єктивні переконання хлопця в правильності нових ідей, започатковані в класі штовхають хлопця на служіння цим ідеям впевнено й без оглядки. У своєму висловлюванні *Ich muss sie beschützen* (Die Welle, 00:42) він репрезентує задоволення він нової концепції, запропонованої Райнером.

Для вираження щастя використовуються мовцями прості непоширені й поширені структури речень. При цьому відсоткова частка поширених речень є більшою за непоширені, що вказує на те, що відчуття щастя є приємним почуттям, яке мовець намагається максимально широко розкрити, насолодитись його сутністю. У мовленні персонажів сучасного німецького кіно такі комунікативні дії реалізуються нечасто, однак нами зафіксовано 5 ДЄ, в яких метою емоційного самовираження персонажів є саме щастя. Прикладом слугує

діалог двох закоханих підлітків, що насолоджуються компанією одне одного та намагаються виразити свої почуття за допомогою слів.

Marko: *Wir haben auf dich gewartet.*

Sophie: *Warum?*

Marko: *Ich warte auf deine Worte vonn der Bühne zu hören, Schatz* (Sophie Scholl, 00:16).

Слова підлітка по відношенню до своєї дівчини реалізують його наміри щонайчастіше бачити її, навіть за сцени, з якої вона має виступати. Саме це свідчить про щастя хлопця споглядати її повсюди.

За результатами проведеного дослідження для реалізації феліцитарного висловлювання, мовці найчастіше вдаються до залучення спеціальної лексики, яка реалізує улесливі й пестливі слова, як це представлено в наведеному вище прикладі та інших 36, що відібрані нами в процесі дослідження. Таким чином, за допомогою одного або кількох слів мовець може нейтрального змісту висловлювання перетворити на феліцитарне.

У своєму дослідженні ми намагались також встановити частоту вживання певного типу речень у ситуаціях різної комунікативної спрямованості. Кількісні підрахунки представлено нами у вигляді Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 Кількісні характеристики вживання речень на позначення феліцитарних висловлювань у персонажному мовленні

Комуникативна ситуація Тип речень	Дружні стосунки	Сімейні відносини	Ділова ситуація мовлення
Діалогічна єдність–56	28	12	16
Прості – 79	18 – 24%	25 – 32%	36 – 46%
Складносурядні–10	0 – 0%	1 – 10%	9 – 90%
Складнопідрядні–24	3 – 13%	10 – 42%	11 – 45%
Еліптичні – 73	41 – 56%	25 – 34%	7 – 10%

Відповідно до даних, що представлені в таблиці, прості предикативні структури речень використовуються у мовленні персонажів для реалізації феліцитарних висловлювань, здебільшого, саме в ситуаціях ділової комунікації. Найрідше ж ці мовні одиниці вживають під час дружньої комунікації. Пояснити такий комунікативний феномен можливо особливостями ситуації комунікативної взаємодії співрозмовників та їх особистісних стосунків.

Зважаючи на те, що ділова комунікація – це особлива сфера міжособистісної взаємодії мовців, які перебувають між собою, як правило, в регламентованих позбавлених емоційної прив'язки мовців між собою, то й для вираження емоції радості в межах таких стосунків персонажі використовують найбільш граматично правильні типи речень. Прикладом може слугувати розмова учні зі своїм учителем з першого проаналізованого нами прикладу, які обговорюють особливості проведення проектного тижня в класі. Не зважаючи на емоційне піднесення Тіма від цієї ідеї, хлопець все ж стримує свої емоції, оскільки розмовляє з учителем – людиною-моральними авторитетом, думка й положення якого в суспільстві викликає поваги в учнів.

У той самий час в ситуаціях сімейної комунікації, де люди є емоційно набагато ближчими за колег по роботі, прості структури речень зустрічаються дещо рідше, однак частіше за дружнє спілкування. Такий розподіл мовного інвентаря відповідно до ситуації комунікативної взаємодії можна пояснити особливостями міжособистісних стосунків комунікантів. Дружня взаємодія характеризується найнижчим ступенем емоційного обмеження комунікантів у виявленні своїх внутрішніх переконань. Саме тому їх мовлення є максимально вільним, а отже позбавленим будь-яких обмежень. Зважаючи на це, мовці вдаються до звуження чи розширення структурного складу речень для висловлення своїх комунікативних намірів. Така традиційна, можна навіть сказати, класична структура речень як просте – не є пріоритетним засобом спілкування мовців.

У той самий час сімейні стосунки хоча й передбачають емоційний зв'язок двох емоційно близьких людей, проте соціальні й особистісні обов'язки кожного

із членів пари змушують їх дотримуватись певного кодексу в манері поведінки та спілкування між собою, змушуючи партнерів добирати максимально змістовно й структурно нейтральні засоби спілкування.

Отже, проста структура речення – одним з основних проте не незамінних засобів формування феліцитарних висловлювань у персонажному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів. Для надання висловлюванню більшого або меншого емоційного змісту, мовці розширюють, звужують, змінюють структурну будову цієї предикативної одиниці. На вибір структури й змісту цієї мовної одиниці впливають також умови, в межах яких відбувається спілкування. Залежно від регламентованості стосунків комунікантів, їх емоційної залежності один від одного та необхідності дотримуватись соціальних норм спілкування залежить вибір ними мовних засобів спілкування.

3.2 Комунікативна роль еліпсису у висловлюваннях на позначення радості

Еліпс як предикативна структура речення, що використовується на позначення змістовно завершеного висловлювання, у персонажному діалогічному мовленні також здатен реалізувати змістовно завершене комунікативно зорієнтоване висловлювання. Позначаючи найбільш інформативну частину комунікативного висловлювання, еліптичне речення використовується в мовленні як один із основних засобів реалізації комунікативних намірів мовців.

Як встановили результати дослідження, для вербалізації веліцитарних висловлювань, у персонажному діалогічному мовленні використовуються, здебільшого, еліптичні речення, реалізовані на основі слів зі значенням радості, які ми перерахували у підрозділі 2.2. нашого магістерського дослідження. При цьому зміст реалізованого на основі таких лексем речення у 78% випадків співпадає з семантикою самого слова, що лежить в основі такого висловлювання.

Прикладом слугує ДЄ, яка реалізує розмова дівчинки зі своїми однокласниками та вчителькою в класі. Дівчинка радіє з того, що побачила за

вікном тата, який прийшов забирати її зі школи і ця ситуація неабияк її звеселила. Саме тому свою емоційну реакцію на цю обставину вона реалізує за допомогою прикметників зі значенням найвищої оцінки «супер» ставлення до ситуації.

Lara: *Toll! Super! Hast du dir weh getan?*

Lehrerin: *Draußen ist es Gewitter, Das ist so laut* [Jenseits der Stiele, 00:05].

Комунікативна роль еліптичних феліцитарних висловлювань, як правило повністю співпадає зі значенням лексем, що стоять в основі цих речень. Однак, у деяких випадках саме позамовні фактори можуть впливати на комунікативні функції реалізованих у такий спосіб висловлювань. Зокрема, як показали результати дослідження, нейтральний інтонаційний супровід речень, що мають у своїй основі прикметники зі значенням найвищого ступеня оцінки різко знижує позитивний зміст висловлювання, що здатне впливати на комунікативні функції реалізованих на їх основі висловлювань персонажів кіно.

Прикладом слугує розмова двох підлітків стосовно домовленості зустрітися ввечері для приємного проведення часу разом. Хлопець (Марко) дуже хоче аби його подруга зустрілась увечері із ним, дівчина ж, однак, повідомляє, що планувала позайматися іспанською зі своєю подругою.

Karo: *Lisa und ich müssen noch für Spanisch lernen.*

Marko: *Super. Du hast ja noch den ganzen Nachmittag* [Die Welle, 00:18].

Реакція хлопця на повідомлення дівчини є неоднозначною. З одного боку, лексема *super* має різко позитивне значення й реалізує висловлювання, що вербалізують позитивне ставлення співрозмовника до повідомленої інформації, однак, нейтральний зміст інтонації, у супроводі якого хлопець вербалізує своє повідомлення, різко знижує позитивний зміст висловлювання. Реалізоване у такий спосіб висловлювання слугує, швидше критичне за змістом висловлювання.

Феліцитарними є такі висловлювання персонажів сучасного німецького кіно, які вербалізуються на основі привітань і прощань. За змістом такі висловлювання є основним засобом дотримання етикету культури спілкування співрозмовників. У мовленні персонажів вони також слугують засобом

вираження радості від зустрічі людей або задоволення від результатів зустрічі й спілкування з ними, завдяки чому прощальні висловлювання набувають значення задоволення, а вітання – значення радості.

Anke: *Hallo, mein Schatz.*

Rainer: *Hallo, mein Rocker?* [Die Welle, 00:18].

Феліцитарність етикетних висловлювань, які реалізовано співрозмовниками у наведеному прикладі підкреслюється додатковими лексемами зі значенням радості. Зокрема, звертання *mein Schatz* реалізує різко позитивне ставлення співрозмовника до об'єкта свого звертання, що забезпечує феліцитарний зміст усього висловлювання загалом та поширюється, в тому числі, й на вітання.

Подібне можна спостерігати й з висловлюваннями, що реалізуються на основі еліпсису, який реалізується на основі звертання. Посилюючого феліцитарного ефекту значення такому висловлюванню надають присвійні займенники, що доповнюють звертання. Присвійний займенник є одним із емоційно забарвлених мовних засобів реалізації позитивного ставлення мовцем до свого співрозмовника. У персонажному мовленні сучасних німецьких фільмів, яке стало об'єктом нашого наукового дослідження, одним із головних засобів перетворення речення на феліцитарне висловлювання слугує інтонація мовленнєвої поведінки співрозмовників. Саме за допомогою піднесеного емоційного стану, який найчіткіше передається саме інтонаційними засобами мовленнєвої поведінки персонажів, мовці здатні перетворити навіть емоційно нейтральне речення на феліцитарне висловлювання.

Отже, еліптичне речення є одним із основних інструментів реалізації феліцитарних висловлювань у персонажному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів. Для реалізації використовуються, здебільшого, еліптичні іменники, прикметники, звертання й етикетно марковані формули спілкування. Встановлено, що феліцитарним за змістом може бути будь-яке висловлювання, яке доповнюється емоційно піднесеним інтонаційним супроводом мовленнєвої поведінки співрозмовників. Одним із вагомих засобів перетворення нейтрального за змістом висловлювання слугують присвійні займенники.

3.3 Функціональні особливості вживання складних речень у феліцитарних висловлюваннях

Складні предикативні структури речень у мовленні слугують одним із засобів реалізації комунікативних намірів мовців, що на рівні з простими та еліптичними предикативними структурами здатні реалізувати емоційно забарвлені висловлювання. Однак частка складних речень у складі відібраного для аналізу мовного матеріалу є порівняно малою.

Пояснити ці особливості мовленнєвої реалізації поліпредикативних структур можливо тим, що в ситуаціях мовленнєвої взаємодії, коли співрозмовники перебувають у стані емоційного збудження, вони не схильні розширювати структуру речень-висловлювань. Як правило, в такому стані мовці уникають розширення інформаційного супроводу свого повідомлення, намагаючись втиснути його у мінімальну предикативну структуру речення. Однак, у деяких комунікативних ситуаціях вживання поліпредикативних структур речень для реалізації феліцитарних висловлювань є цілком адекватним і прийнятним, зважаючи на умови комунікативної взаємодії співрозмовників.

Вживання складнопідрядних речень на позначення феліцитарних висловлювань зумовлене необхідністю дотримання певного регламенту комунікації. Наприклад, офіційна зустріч, в умовах якої під впливом необхідності дотримуватись певного регламенту комунікативної взаємодії, мовці використовують складні структури речень для формулювання емоційно забарвлених висловлювань.

Однією із зафіксованих нами ситуацій комунікативної взаємодії мовців, в межах якої комунікативна взаємодія мовців відбувається в ситуації, що вимагає дотримання певного регламенту спілкування є зустріч подружжя з матір'ю дружини, до якої вони завітали на Різдво аби поласувати смаженою гускою й іншими різдвяними смаколиками, які жінка приготувала до їхнього приходу.

Oma: *Fröhliche Weihnachten. Schön, dass ihr da seid.*

Gregor: *Ich komme nur wegen der Gans. Es gibt doch Gänsebraten, oder?*

[Jenseits der Stiele, 00:42].

Старенька жінка, для якої Різдво є священним і особливим за значенням святом, намагається дотримуватись святкової піднесеної, проте непанібратської манери спілкування. Висловлювання жінки є радісним, проте, ускладнення предикативної структури речення, на основі якого вона реалізує це висловлювання, робить його дещо емоційно стриманим і майже нейтральним.

Іншим прикладом зниження емоційного піднесення мовця шляхом вербалізації свого висловлювання за допомогою складнопідрядної структури речення слугує висловлювання *Ich dachte, das war'ne ganz klare Sache das ich den Anarchie-Kurs mache* [Die Welle, 00:04]. Це речення вживається вчителем історії середньої школи, який зі здивуванням, але й із задоволенням сприйняв повідомлення директора школи про те, що на проектному тижні саме він буде проводити курс анархії у закріпленому за ним класі.

Rainer: *Autokratie? Ich dachte, das war'ne ganz klare Sache das ich den Anarchie-Kurs mache.*

Leiterin: *Der Dieter Wieland hat mir gerade sein Konzept vorgestellt.*

Leiterin: *Er hat seine ganze Woche schon perfekt ausgearbeitet, also...* [Die Welle, 00:04].

Для вчителя новина про зміни в планах адміністрації школи стали новиною, проте чоловік не сприйняв новину із задоволенням, оскільки така тема для нього, більш цікава. Проте своє задоволення чоловік реалізує стримано. Для цього він використовує складну предикативну структуру речення. Одна частина якого реалізує його ставлення до повідомленої новини, а друга – пояснення такої своєї позиції. Саме розширена структурно-семантична структура висловлювання надає висловлюванню більшої інформативності, що знижує емоційне навантаження на зміст висловлювання.

Що стосується складнопідрядних речень, які в персонажному діалогічному мовленні реалізують феліцитарні висловлювання, то такі предикативні одиниці вербалізуються, як правило, на основі речень, одна частина яких виражає реакцію мовця на висловлену інформацію, а інша містить підтвердження такої реакції або спростування її. Різницю в змісті таких висловлювань забезпечують,

як правило сполучники, зміст яких і формує загальну інформаційну спрямованість повідомлення: єднальні сполучники формують стверджувальні висловлювання, а протиставні – такі, зміст яких є заперечним. Відповідно, змінюються і феліцитарні функції таких висловлювань у мовленні персонажів. Складносурядні речення зі стверджувальним зв'язком простих речень у своєму складі вживаються персонажами для висловлення емоційно піднесеної згоди, а речення із протиставним зв'язком вербалізують висловлювання зі значенням емоційно стриманої обережності.

Прикладом вживання складносурядних речень зі стверджувальним зв'язком простих у його складі слугує розмова двох однолітків, які із неприхованим задоволенням обговорюють своє бажання прийняти участь саме у тижні автократії. Підліткам явно подобається ідея, яку запропонував керівник їхнього проекту, тому не приховуючи захвату від цієї ідеї, вони висловлюють підтримку його задумові.

Junge: *Ja, für die Projektwoche.*

Karo: *Hängen die Listen schon aus?*

Junge: *Klar, aber wir sind noch nicht bereit.*

Junge: *Ich wollte Autokratie machen.*

Karo: *Ja cool, da bin ich auch* [Die Welle, 00:04].

Для Каро тема проектного тижня видалась надзвичайно цікавою й прогресивною, тому, вислухавши думки однокласників з приводу проектного тижня. Вона вирішила підтвердити своє бажання прийняти участь у заході. Висловлювання дівчини *Ja cool, da bin ich auch* [Die Welle, 00:04] містить її суб'єктивну оцінку такого виду роботи та висновок про свою участь у цьому заході.

При цьому в діалозі міститься висловлювання іншого підлітка, який також зацікавився ідеєю проектного тижня, проте з неабиякою обережністю висловлює своє ставлення до готовності класу брати в ньому участь: *Klar, aber wir sind noch nicht bereit*. Висловлювання хлопця, в основі якого лежить складносурядне речення з протиставним зв'язком, містить дві частини, одна з яких містить

емоційне піднесення від запропонованої ідеї, а друга реалізує застереження від можливих непередбачуваних подій, які можуть трапитись, адже діти ще не готові до таких експериментів. Саме ця протиставна частина висловлювання юнака вносить певний скептицизм у зміст всього феліцитарного висловлювання та надає йому емоційної стриманості.

Отже, складні предикативні структури речень, які в персонажному діалогічному мовленні вживаються для реалізації феліцитарних висловлювань, слугують особливим предикативним засобом їх вербалізації. Такі речення реалізують емоційно стримані й близькі до нейтральності висловлювання, перша частина яких реалізує феліцитарні висловлювання, а друга, понижує цю емоційну ноту. У персонажному діалогічному мовленні такі висловлювання використовуються для вираження обережної радості та стриманої тривоги.

Висновки до розділу 3

Відповідно до результатів дослідження, які проведено в межах третього розділу магістерського дослідження, можемо зробити такі висновки:

1. В персонажному діалогічному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів сформувався інвентар мовних засобів реалізації феліцитарних висловлювань, кожен із яких виконує певні комунікативні функції, що відрізняють вказаний тип предикативних структур від інших. Зокрема, прості речення є одним із основних видів мовних одиниць, які використовуються мовцями для реалізації феліцитарних висловлювань. Структурне й змістове наповнення цих одиниць формує комунікативну спрямованість цих мовних засобів. Зокрема, феліцитарного змісту реалізованим на основі цих предикаивних одиниць висловлюванням надають лексеми зі значенням радості, щастя чи задоволення і їхньому складі. Крім того, допоміжним і невід'ємним засобом надання висловлюванню феліцитарного змісту є позамовні засоби, зокрема, інтонація.

2. Еліптичні речення є одним із основних засобів реалізації феліцитарних висловлювань у персонажному діалогічному мовленні. Еліптичні речення

реалізуються на основі прикметників зі значенням щастя, задоволення чи радості, або іменників із подібним значенням. Феліцитарного змісту реалізованим на основі еліптичних предикативних структур речень висловлюванням надають також присвійні займенники, які шляхом ототожнення мовцем певних дій із самим собою, вказують на високу емоційну привязаність мовця до предмета чи суб'єкта обговорення, а отже й високу позитивну оцінку.

Важливим і невідемним засобом будь-якої комунікативної взаємодії є еліптичні звертання та етикетні формули, які у супроводі емоційно піднесеної інтонації здатні реалізувати феліцитарні висловлювання. У діалогічному мовленні такі висловлювання є одним із головних засобів реалізації феліцитарного змісту висловлювань.

3. Складні предикативні структури речень є допоміжним засобом реалізації феліцитарних висловлювань у персонажному діалогічному мовленні сучасного німецького кіно. Вербалізовані на основі складних предикативних структур речень висловлювання персонажів характеризуються складною семантико-комунікативною спрямованістю, а висловлювання мають знижену феліцитарність змісту. Пояснюється це тим, що емоція у чистому вигляді не є логічно обумовленою, вона є проявом безсвідомого і позбавлена умовності. У той самий час складні предикативні структури речень реалізую висловлювання, зв'язок складових частин у якому має певні логічні перетини, які самі по собі знижують емоційне піднесення мовця. Основним засобом перетворення реалізованих на основі складних предикативних структур речення на феліцитарного змісту висловлювання є емоційно забарвлена лексика та позамовні засоби спілкування, зокрема, інтонація.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Персональне діалогічне мовлення є особливим видом інсценованої комунікації, яке реалізується в умовах спілкування, що дозволяють спостерігати ситуацію взаємодії відсторонено та безучасно. Результати проведеного магістерського дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Персональне діалогічне мовлення представляє собою процес інсценованої комунікативної взаємодії мовців, під час якої формування вербального вираження комунікативного повідомлення проходить певну процесуальну стадіальність від сценариста до актора. Кожен із етапів реалізації персонального мовлення передбачає відповідальність різних осіб за його відповідність існуючим нормам спілкування мовців, які прийнято в тому суспільстві, епізод із життя якого представлено в кіно.

Результатом представленого у фільмі мовлення є таке, яке за задумом автора й баченням акторів максимально уподібнюється природному мовленню людей та, із іншого боку, спрямоване якомога глибше розкрити авторський задум. Мовний код у такого роду мовленні, відповідно, є одним із інструментів уподібнення вербальної взаємодії мовців до умов природної взаємодії людей. Мовні одиниці (слова, словосполучення, речення та діалогічні єдності) слугують засобом вираження комунікативних намірів мовців у інсценованому діалозі та інструментом реалізації авторського задуму. Художній фільм у сукупності мовних та позамовних факторів спрямований зобразити комунікативну ситуацію у максимально наближеному до реальності вигляді.

Емоції, як один з невід'ємних елементів людського життя є частиною людського життя та засобом самовираження персонажів кіно в процесі їх інсценованої комунікації. Без емоційності мовлення людей та, відповідно, персонажів, було б несправжнім і неживим. Тому для уподібнення свого мовлення до природного та надання йому відповідних природних ознак, актори змушені звертатись до емоційності.

Однією із основних емоцій людини є радість, яка є головною позитивною емоцією. Життя людини втрачає сенс, якщо вона не здатна переживати радісну

піднесеність емоційного стану від свого життя. Радість має особливість вираження (піднесений настрій, певне інтонаційне супроводження та комунікативна ситуація спілкування). В інсценованому мовленні героїв кіно воно реалізує три основні смислові ознаки: щастя, задоволення та веселість. Значеннєві особливості цих трьох понять мають деякі спільні ознаки, але включають і низку розрізнявальних.

2. EP характеризується існуванням визначеного інструментарію мовних і позамовних засобів її реалізації. У мовленні персонажів сучасного німецького кіно для вираження цього емоційного стану використовуються лексичні, синтаксичні та позамовні засоби спілкування. До лексичних засобів реалізації EP належать емоційно забарвленого змісту прикметники. Саме ці лексеми завдяки своєму семантичному наповненню максимально реалізують EP у персонажному мовленні. Крім прикметників феліцитарними за змістом є звертання та іменники, що у супроводі певного емоційного супроводу здатні набувати емоційного забарвлення. Одним із основних лексичних засобів вираження EP у персонажному мовленні слугують вигуки, кожен з яких має характерні лексико-семантичні ознаки, проте під впливом умов комунікативної взаємодії значення цих лексем може змінюватись та набувати більш яскравих або менш яскравих значеннєвих характеристик.

3. Для вираження EP у мовленні персонажів сучасного німецького кіно використовуються прості, складносурядні, складнопідрядні та еліптичні структури речень. Для вербалізації комунікативно спрямованих повідомлень у персонажному мовленні використовуються, здебільшого прості й еліптичні предикативні структури речень, у той самий час як складні речення є далеко неосновним знаряддям реалізації повідомлень. Звуження структурної будови мовних одиниць, що позначають феліцитарні висловлювання у персонажному діалозі пояснюється емоційним збудженням мовця. Саме емоційна нестійкість в момент мовлення створює передумови для мінімізації засобів його демонстрації.

Позамовні фактори – це один із найбільш вагомих чинників реалізації емоційно забарвлених висловлювань у персонажному діалогічному мовленні.

Вплив цих факторів на реалізацію ЕР є також значним, адже в ситуації комунікативної взаємодії вони є чи не головним засобом передачі інформаційно забарвлених повідомлень. Серед визначених для аналізу невербальних засобів реалізації феліцитарних висловлювань у персонажному мовленні основними слугують кінетичні та просодичні. З поміж кінетичних засобів основну роль для вираження ЕР слугує міміка та жести руками. Інтенація, тембр і висота голосу є не менш важливим знаряддям надання висловлюванню феліцитарного змісту, адже за допомогою цих інструментів мовлення персонажі здатні виразити радість, щастя чи задоволення.

Дещо менш помітним, але не менш вагомим фактором, який залучається мовцями в процесі комунікації для вираження ЕР є проксеміка. Результати дослідження свідчать про те, що в персонажному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів емоційний стан радості реалізується, як правило, в межах соціальної та особистої зон спілкування, у той час як інтимна й суспільна зони є менш комфортними для вираження цієї емоції.

4. В персонажному діалогічному мовленні сучасних німецьких художніх фільмів сформувався інвентар мовних засобів реалізації феліцитарних висловлювань, кожен із яких виконує певні комунікативні функції. Зокрема, прості речення є одним із основних видів мовних одиниць, які використовуються мовцями для реалізації феліцитарних висловлювань. Структурне й змістове наповнення цих одиниць формує комунікативну спрямованість цих мовних засобів. Зокрема, феліцитарного змісту реалізованим на основі цих предикаивних одиниць висловлюванням надають лексеми зі значенням радості, щастя чи задоволення і їхньому складі. Крім того, допоміжним і невід'ємним засобом надання висловлюванню феліцитарного змісту є позамовні засоби, зокрема, інтонація.

Еліптичні речення є одним із основних засобів реалізації феліцитарних висловлювань у персонажному діалогічному мовленні. Еліптичні речення реалізуються на основі прикметників зі значенням щастя, задоволення чи радості, або іменників із подібним значенням. Феліцитарного змісту

реалізованим на основі еліптичних предикативних структур речень висловлюванням надають також присвійні займенники, які шляхом ототожнення мовцем певних дій із самим собою, вказують на високу емоційну привязаність мовця до предмета чи суб'єкта обговорення, а отже й високу позитивну оцінку.

Складні предикативні структури речень є допоміжним засобом реалізації феліцитарних висловлювань. Вербалізовані у такий спосіб висловлювання мають знижену феліцитарність змісту. Пояснюється це тим, що емоція у чистому вигляді не є логічно обумовленою, вона є проявом безсвідомого і позбавлена умовності. У той самий час складні предикативні структури речень реалізують висловлювання, зв'язок складових частин у якому має певні логічні перетини, які самі по собі знижують емоційне піднесення мовця. Основним засобом перетворення реалізованих на основі складних предикативних структур речення на феліцитарного змісту висловлювання є емоційно забарвлена лексика та позамовні засоби спілкування, зокрема, інтонація.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамова Т. В. Диалогическое единство "Просьба – реакция" (на примере коммуникации в сети Фидонет) // Язык, коммуникация и социальная среда: [сб. научн. трудов]. Воронеж : Воронежский гос. ун-т, 2004. № 3. 178 с.
2. Анохин П.К. Эмоции. М.: Медицина, 1964. 735 с.
3. Баженова И.С. Обозначение эмоций в художественном тексте (прагматический аспект): дис. докт. филоло. наук. : 10.02.16. М., 2003. 421 с.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: «Академія», 2004. 444 с.
5. Бондаренко А.Ф. Основы психологии. К.: Издательский центр КНЛУ, 2005. 254 с.
6. Васильев Л.М. Теория семантических полей // Вопросы языкознания. 1971. № 3 С. 105–113.
7. Гак В.Г. Эмоции и оценки в структуре высказывания// Вестн. Моск. ун-та. Сер. 9. Филология. – 1997. - № 3. С. 87 – 93.
8. Гамзюк М.В. Відображення емоцій лексичними засобами (на матеріалі німецької мови) // Вісник КНЛУ. Серія філологія. 1999.Т. 2, № 2. С. 39–48.
9. Дьячкова Н.А. Концепт радость в православном дискурсе. Режим доступа: <http://www.uralsky-missioner.ru/doc/91>
10. Есперсен О. Философия грамматики. М., КомКнига, 2006. 408 с.
11. Изард К. Э. Психология эмоций. СПб.: Питер, 2008. 464 с.
12. Киселюк Н. П. Вербальні та невербальні засоби актуалізації емоційного стану радості в художньому дискурсі (на матеріалі англійської прози ХХ-ХХІ століть)... дис. на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 германські мови. Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2009. 200 с.
13. Киселюк Н.П. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації на позначення емоційного стану радості в англійському дискурсі / // Науковий вісник Волинського національного університету. Серія "Філологічні науки". Луцьк : Вежа. Вип.5. 2008. С. 232–236.

14. Козлов Н.І. Шкала емоційних тонів. Режим доступу: http://psychologis.com.ua/shkala_emocionalnyh_tonov.htm
15. Леонтьев А.Н. Мотивы, эмоции, личность // Психология личности. Тексты. М., 2002. С. 71 – 81.
16. Лингвистический энциклопедический словарь. Режим доступа: <http://lingvisticheskiy-slovar.ru/>
17. Лозинська О. Концептуалізація емоції радості в польській кінематографічній фразеології // Проблеми слов'язнавства. Вип. 59. 2010. С. 252 – 258.
18. Маслова В.А. Эмоциональные концепты счастье, радость// Когнитивная лингвистика. Минск., 2004. С. 230 – 235.
19. Нойман Э. Происхождение и развитие сознания. – М.: Рефл-бук: Ваклер, 1998. 348 с.
20. Пазолини П. Поэтическое кино. Строение фильма. Москва : Радуга, 2004. С. 44–66.
21. Приходько Г.І. Невербальні засоби вираження емоцій // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. № 4, 2015. С. 150 – 153.
22. Розенталь Д. Э. Словарь лингвистических терминов [справочник по русскому языку]. М.: ООО "Издательский дом "Оникс 21 век": ООО "Издательство "Мир и Образование", 2003. 623 с. Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/DicTermin/s_1.php
23. Розуванова Ю.Г. Мовні засоби вираження емоційного стану радості (на матеріалі творе Сомерсета Моема «Театр» / Перекладацькі інновації : матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 15–16 березня 2013 р. / Ред.кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.В. Ємельянова та ін. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 119–123.
24. Седых А.П. Природа эмоций и их классификация в гуманитарных науках и языкознании. Научные ведомости / Серия Гуманитарные науки. 2012. № 6. Выпуск 13. 108 – 115.

25. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. Полтава "Довкілля-К", 2006. 716 с.
26. Сеченов И.М. Избранные философские и психологические произведения. М., 1997. 206 с.
27. Слышкин Г.Г., Ефремова М.А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). Москва: Водолей, 2004. 153 с.
28. Фільм // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К.; Ірпінь: Перун, 2005. 765 с.
29. Шаховский В.И. Лингвистическая теория эмоций: [монография] / В. И. Шаховский. М. : Гнозис, 2008. 416 с.
30. Юнг К.Г. Психологические типы. СПб.: Азбука. 2001. – 736 с.
31. Banionyte V. Überblick über die Satzmodell-Forschung im Deutschen/ Germanistisches Jahrbuch der GUS "Das Wort", 2002. S. 21.
32. Bateman J.A., Schmidt K.-H. Multimodal Film Analysis. How Films Mean. London ; New York : Routledge, 2012. 330 p.
33. Breindl E. Wie viele Grammatiken verträgt der Lerner? Zum Stellenwert einer "Grammatik der gesprochenen Sprache" für Deutsch als Fremdsprache//Deutsch als Fremdsprache, 2003. S. 93.
34. Boettcher W. Grammatik verstehen. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2009. 203 S.
35. Bubel C. The linguistic construction of character relations in TV drama: Doing friendship in Sex and the City. Saarbrücken : Universitaet des Saarlandes, 2006. 294 p.
36. Bußman H. Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart : Kröner Verlag, 2002. 893 S.
37. Chatman S. Review of Narration in the Fiction Film. Wide Angle. 1986. No 8(3–4). P. 139–141.
38. Duden. Die Grammatik. Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich: Dudenverlag, 2006. 1343 S.

39. Dürscheid Ch. Syntax: Grundlagen und Theorien: [Lehrbuch]. Wiesbaden: VS, Verl. für Sozialwiss, 2005. 242 S.
40. Engel U. Syntax der deutschen Gegenwartssprache. Berlin: E. Schmidt, 2009. 309 S.
41. Gadler H. Praktische Linguistik. Tübingen und Basel: A. Franke Verlag, 2006. 270 S.
42. Grammatik der deutschen Sprache (GDS). Berlin; New York: Walter de Gruyter, 2017. 2569 S.
43. Helbig G. Deutsche Grammatik [Handbuch für d. Ausländerunterricht]. Leipzig: Verlag Enzyklopädie, VEB, 2007. 629 S.
44. Helbig G. Deutsche Grammatik [Handbuch für d. Ausländerunterricht]. Berlin, München : Langenscheidt, 2011. 654 S.
45. Henne H. Einführung in die Gesprächsanalyse. Berlin; New York : de Gruyter GmbH & Co., 2001. 336 S.
46. Hennig M. Können gesprochene und geschriebene Sprache überhaupt verglichen werden? // Jahrbuch der ungarischen Germanistik. 2000. S. 67 – 74.
47. Henne H. Einführung in die Gesprächsanalyse. Berlin; New York: de Gruyter GmbH & Co., 2001. 336 S.
48. Hennig M. Können gesprochene und geschriebene Sprache überhaupt verglichen werden? // Jahrbuch der ungarischen Germanistik. 2000. S. 67 – 76.
49. Kaiser D. Sprache der Nähe – Sprache der Distanz: eine relevante Kategorie für den DaF-Unterricht// Deutsch als Fremdsprache. 1996. S. 3 – 9.
50. Kessel K. Basiswissen deutsche Gegenwartssprache. Tübingen: Narr. Franke Atempo Verlag Ghmb+Co. KG, 2005. 376 S.
51. Klein W. Ellipse, Fokusgliederung und thematischer Stand// Ellipsen und fragmentarische Ausdrücke, 2005. Tübingen: Niemeyer. S. 1 – 24.
52. Koch P. Sprache der Nähe–Sprache der Distanz// Romanistisches Jahrbuch, 2005. № 36.S. 79 – 88.
53. Metz Ch. Film Language: A Semiotics of the Cinema. Chicago : Chicago Press, 2011. 267 p.

54. Meyer, W.U., Schützwohl, A. & Reisenzein, R. Einführung in die Emotionspsychologie. Band II. Evolutionspsychologische Emotionstheorien. Verlag Hans Huber, 1997. S. 273.
55. Plutchik R. The nature of emotions. Режим доступа: https://www.jstor.org/stable/27857503?seq=1#page_scan_tab_contents
56. Pongo S. Einführung in die traditionelle deutsche Süntax. Nitra: Univerzitat Konstantina Filozofa, 2006. 93 S.
57. Schwitalla J. Gesprochenes Deutsch. Eine Einführung. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co, 2006. 222 S.
58. Searle J. R. Speech Acts, Mind and Social Reality // Speech Acts, Mind and Social Reality. Dordrecht at al.: Kluwer, 2002. P. 3 – 16.
59. Vassiliou A. Analysing Film Content: A Text-Based Approach. Surrey : University of Surrey, 2006. 195 p.
60. Wöllstein A. Topologisches Satzmodelle / Angelika Wöllstein. – Heidelberg : universitätsverlag "Winter", 2010. – 100 S.
61. Wotjak B., Wotjak G. Werben für Verben?“ / B. Wotjak, G. Wotjak // Deutsch als Fremdsprache. – München, 1995. – S 235 – 285.
62. Žerebkov V. A. Deutsche Stillgrammatik / Vadim Alexandrowitsch Žerebkov. – Moskau : Hochschule, 1988. – 222 S.
63. Zifonun G. Grammatik der Deutschen Sprache. Berlin / New York, 1997. – 378 S.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Das Experiment, Regie: Oliver Hirschbiegel. Deutschland: Fanes Film, Senator Film Produktion GmbH, Seven Pictures, Typhoon AG, 2001. 119 Min.
2. Der Krieger und die Kaiserin, Regie: Tom Tykwer. – Deutschland: X Verleih / X Film Creative Pool, 2000. 135 Min.
3. Good bye, Lenin! (Spielfilm), Deutschland: Wolfgang Becker, Produktion: X Filme / WDR / ARTE, 2003. 120 Min.
4. Im Juli, Regie: Fatih Akin. – Deutschland: Bavaria Film International, Wüste Filmproduktion in Zusammenarbeit mit Filmförderung Hamburg, 2000. 95 Min.
5. Mondscheinkinder (Spielfilm), Regie: Manuela Stacke. Deutschland: Mathias Film Luna Film, 2006 – 87 Min.
6. Lola rennt (Spielfilm), Regie: Tom Tykwer. Deutschland: X-Filme / Creative Pool/ WDR/ arte, 1998. 81 Min.
7. Polska Love Serenade (Spielfilm), Regie: Monika Anna Wojtyllo. Deutschland: Goethe Institut, 2004. 75 Min.
8. Sophie Scholl – Die letzten Tage (Spielfilm), Regie: Marc Rothemund. – Deutschland:: Goldkind Filmproduktion GmbH & Co. KG (München), Broth Film (München); in Co-Produktion mit: Bayerischer Rundfunk (BR) (München), Bayerischer Rundfunk (BR)/Arte (München), Südwestrundfunk (SWR) (Stuttgart), Arte Deutschland TV GmbH, Baden-Baden, 2005. – 116 Min.
9. Wer früher stirbt, ist länger tot (Spielfilm), Regie: Marcus Hausham Rosenmüller. Deutschland: Roxy-Film Farbe, 2006. – 102 Min.
10. Die Welle (Spielfilm), Regie: Dennis Gansel. Deutschland: Rat Pack Filmproduktion GmbH, Constantin Film Produktion, 2008. 107 Min.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Relevanz der Untersuchung ist auf das ständige Interesse von Linguisten zurückzuführen, die sich mit der Frage nach sprachlichen Merkmalen der Organisation emotional gefärbter Sprache und der Rolle von Sprachzeichen bei der Umsetzung des verbalen Informationsaustausches zu befassen. Ziel der vorliegenden Forschung ist es, die strukturellen und funktionalen Merkmale syntaktischer Möglichkeiten der Freudenverwirklichung im modernen deutschen Spielfilm zu ermitteln.

Um dieses Ziel zu erreichen, werden folgende Aufgaben definiert:

- 1) die theoretischen Grundlagen der Erforschung struktureller und funktionaler Merkmale syntaktischer Realisierungsmittel des Freudengefühls in modernen deutschen Spielfilmen zu bestimmen;
- 2) die Werkzeuge der syntaktischen Mittel der EF-Implementierung in modernen deutschen Spielfilmen zu bestimmen;
- 3) die strukturellen Merkmale von Spracheinheiten, die EF darstellen zu charakterisieren.
- 4) die Funktionen syntaktischer Mittel zur Verwirklichung Ausdrucksformen der EF des modernen deutschen Filmen zu ermitteln.

Forschungsobjekt bilden die Spracheinheiten, die der Verbalisierung des EF dienen. *Forschungsgegenstand* sind die strukturellen und funktionalen Merkmale der Ausdrucksmittel von EF in den modernen deutschen Spielfilmen.

Die Wahl der *Forschungsmethoden* richtet sich nach dem Zweck der Arbeit. Beschreibung und Verallgemeinerung der Ergebnisse der Untersuchung der strukturellen und funktionalen Merkmale der Syntax der EF in modernen deutschen Spielfilmen unter Verwendung allgemeiner wissenschaftlicher Forschungsmethoden (deskriptive Methode, Methoden der Induktion und Deduktion, Synthese und Analyse); die Liste der syntaktischen Mittel zur Umsetzung des EF zu bestimmen – die Methode der kontinuierlichen Abtastung; die Isolierung und Analyse der nonverbalen Faktoren, die die Bildung des verbalen Codes der Umsetzung des EP beeinflussen, erfolgt mit der Methode der Kontextanalyse; Bestimmung des Sprachinventars der Mittel der ER-Implementierung – Methode der quantitativen Berechnungen;

Feststellung struktursyntaktischer Realisierungsmerkmale von Spracheinheiten des EF-Ausdrucks im deutschsprachigen Kino – Methode der Strukturanalyse; die Analyse semantisch-funktionaler Merkmale syntaktischer Einheiten zur Implementierung von EF erfolgt mit einer funktionalen Methode.

Das Material der Forschung bilden 10 deutsche Spielfilme von 1998 bis 2008 mit einer Gesamtdauer von 17 Stunden 54 Minuten mit Untertiteln. Im Fokus der Forschung stehen dramatische und komödiantische Filme, die darauf abzielen, die menschliche Existenz von verschiedenen Seiten ihrer Erscheinungsform (komisch, tragisch oder gewöhnlich) realitätsnah darzustellen.

Die Ergebnisse des Masterstudiums lassen folgende Schlussfolgerungen zu:

1. Charakteristische dialogische Sprache ist ein Prozess der inszenierten kommunikativen Interaktion von Sprechern, bei dem die Bildung des verbalen Ausdrucks durchläuft. Jede der Phasen der Umsetzung der persönlichen Rede beinhaltet die Verantwortung verschiedener Personen für die Einhaltung der bestehenden Kommunikationsnormen von Sprechern, die in der Gesellschaft akzeptiert werden, deren Leben im Film dargestellt wird.

Das Ergebnis der im Film präsentierten Rede ist eine, die nach dem Plan des Autors und der Vision der Schauspieler der natürlichen Rede des Menschen möglichst nahe kommt und andererseits darauf abzielt, die Idee des Autors so tief wie möglich wiederzuspiegeln. Der Sprachkode in dieser Sprache dient dementsprechend als eines der Mittel die verbale Interaktion mit den Normen und Regeln, die im wirklichen Leben aktiv verwendet werden zu vergleichen. Sprachliche Einheiten (Wörter, Wendungen, Sätze und dialogische Einheiten) dienen als Ausdrucksmittel für die kommunikativen Absichten der Sprecher im inszenierten Dialog und als Werkzeug zur Verwirklichung der Idee des Autors. Der Spielfilm zielt darauf ab, die kommunikative Situation möglichst realitätsnah abzubilden.

Emotionen als integraler Bestandteil des menschlichen Lebens sind ein Teil des menschlichen Lebens und ein Mittel zur Selbstdarstellung der Filmfiguren im Prozess ihrer inszenierten Kommunikation. Ohne emotionale Sprache der Menschen und dementsprechend der Charaktere wäre es leblos. Um ihre Sprache mit dem Natürlichen

zu vergleichen und ihr die entsprechenden natürlichen Merkmale zu verleihen, sind Schauspieler daher gezwungen, sich der Emotionalität zuzuwenden.

Eine der wichtigsten menschlichen Emotionen ist Freude, die im Vergleich zu anderen Grundemotionen die wichtigste positive Emotion des Menschen ist. Das Leben eines Menschen verliert seinen Sinn, wenn er nicht in der Lage ist, die freudige Erhöhung des emotionalen Zustands seines Lebens zu erfahren. Freude hat ein Ausdrucksmerkmal (Übermut, eine gewisse Intonation und kommunikative Kommunikationssituation). In der inszenierten Rede verwirklicht sie drei semantische Hauptmerkmale: Glück, Vergnügen und Spaß. Die semantischen Merkmale dieser drei Konzepte haben einige gemeinsame Merkmale, beinhalten jedoch eine Reihe von Unterschieden.

2. EF zeichnet sich durch das Vorhandensein bestimmter sprachlicher und nichtsprachlicher Mittel zur Umsetzung aus. Lexikalische, syntaktische und außersprachliche Kommunikationsmittel werden in der Sprache der Charaktere des modernen deutschen Filmen verwendet, um diesen emotionalen Zustand auszudrücken. Die lexikalischen Mittel zur Umsetzung des EF umfassen emotional gefärbte Adjektive. Aufgrund ihres semantischen Inhalts setzt das EF maximal in persönlicher Sprache um. Neben Adjektiven sind Appelle und Substantive gebräuchlich. Eines der wichtigsten lexikalischen Mittel, um EF in persönlicher Sprache auszudrücken, sind Ausrufe, von denen jedes charakteristische lexikalische und semantische Merkmale aufweist, aber unter dem Einfluss von Bedingungen der kommunikativen Interaktion kann sich die Bedeutung dieser Zeichen ändern und lebendigere oder weniger lebendige semantische Merkmale annehmen .

3. Einfache, komplexe und elliptische Satzstrukturen werden verwendet, um das EF in der Sprache des modernen deutschen Filmen auszudrücken. Einfache und elliptische prädikative Satzstrukturen werden meist zur Verbalisierung von kommunikativ gerichteten Situationen verwendet, während komplexe Sätze nicht das Hauptwerkzeug zur Umsetzung sind. Die Verengung der strukturellen Struktur von Spracheinheiten, die EF im Charakterdialog bezeichnen, wird durch die emotionale

Erregung des Sprechers erklärt. Es ist die emotionale Instabilität zum Zeitpunkt der Rede, die die Voraussetzungen für die Minimierung der Demonstrationsmittel schafft.

Extraverbale Faktoren sind eine der wichtigsten Faktoren bei der Umsetzung emotional gefärbter Aussagen in der persönlichen dialogischen Rede. Der Einfluss dieser Faktoren auf die Umsetzung des EF ist ebenfalls signifikant, da sie in einer Situation kommunikativer Interaktion fast das Hauptmittel sind, um informationsfarbene Ausdrücke zu übermitteln. Unter den für die Analyse bestimmten nonverbalen Mitteln zur Verwirklichung glücklicher Ausdrücke in der persönlichen Sprache sind die wichtigsten kinetischen und prosodischen. Unter den kinetischen Mitteln spielen Mimik und Handgesten die Hauptrolle für den Ausdruck von EP. Intonation, Klangfarbe und Tonhöhe sind nicht weniger wichtige Werkzeuge, um dem Ausdruck eine glückliche Bedeutung zu verleihen, denn mit Hilfe dieser Sprachwerkzeuge können die Charaktere Freude, Glück oder Zufriedenheit ausdrücken.

Ein etwas weniger auffälliger, aber nicht weniger wichtiger Faktor dafür, dass Sprecher in den Kommunikationsprozess für die Äußerung von EP eingebunden sind, ist die Proxemik. Die Ergebnisse der Studie zeigen, dass sich in der Charaktersprache moderner deutscher Spielfilme der emotionale Freudenzustand in der Regel innerhalb der sozialen und persönlichen Kommunikationszonen realisiert.

МЕТОДИЧНИЙ ДОДАТОК

Представлений методичний додаток містить добірку вправ для навчання студентів педагогічних вищих навчальних закладів 3 та 4 курсу (спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (німецька))). Завдання можуть бути використанні на заняттях з практики усного та письмового мовлення (німецька мова), лексикології німецької мови, практичної граматики.

Використання цього комплексу вправ може слугувати удосконаленню навичок говоріння, читання та письма німецькою мовою; закріпленню теоретичних знань; розвитку й удосконаленню навичок використання лексичних й синтаксичних одиниць в комунікативному процесі, правил граматики. Розроблений комплекс вправ можна використовувати для пояснення та первинного закріплення нового лексичного матеріалу, а також граматичного. Всі завдання запропонованого комплексу можна умовно поділити на такі групи: 1) самостійне опрацювання студентми мовного матеріалу; 2) тренування вмінь використання їх в усному та письмовому мовленні; 3) узагальнення вмінь практичного застосування знання лексики й навичок використання граматичного матеріалу в мовленні.

1. Ergänzen Sie das Possessivpronomen.

1. Das sind Herr und Frau Weinert. Das ist ... Bruder. 2. Das ist Monika. Und das ist ... Gitarre. 3. Frau Neumann, ist das... Tasche. 4. Dieter, wo ist Pullover? 5. Rudi und Rolf, zeigt mir ... Fotos bitte! 6. Wir haben alles geschrieben. ... Hefte liegen auf dem Tisch. 7. Ich habe einen Bruder. ...Bruder ist älter als ich.

2. Wessen Sachen sind das? Gebrauchen Sie die entsprechenden Possessivpronomen.

1. Das ist das Flugzeug ... Freundes. (ich) 2. Das ist die Mütze... Tochter. (sie) 3. Das sind die Handschuhe ... Schwester. (er) 4. Das sind Zigaretten ... Bruders. (Sie) 5. Das ist der Koffer ... Kollegen. (du) 6. Das ist das Taschenmesser ...Sohnes. (ihr) 6. Das sind die Kleider ... Kinder. (ich) 7. Das sind die Kugelschreiber ... Studenten. (wir)

8. Ich gebe dir ...Wörterbuch. (ich) 9. Die Kinder gehen mit ... Eltern in den Zoo. (sie)
10. Das ist Geburtstag ... Tante. (sie)

3. Beantworten Sie die Fragen.

1. Wessen Geburtstag ist heute? (meine Tante, ihre Tochter, unser Lehrer) 2. Wessen Name steht hier? (dein Lehre, unser Dozent, mein Freund) 3. Wessen Zimmer ist das? (eure Schwester, dein Bruder, ihre Eltern) 4. Wem schenkt er Blumen? (unsere Lehrerin, seine Frau, dein Gast) 5. Kennst du? (seine Eltern, ihr Freund, meine Mutter) 6. wen hast du kennen gelernt? 8siene Eltern, ihre Nichte, unser Vetter) 7. Mit wem hat sie gestern gesprochen? (ihre Schüler sein Sohn, unsere Oma) 8. Wen besucht sie? (sein Neffe, ihre Verwandte, ihre Freundin)

4. Ergänzen Sie das passende Demonstrativpronomen.

1. ...Blumen sind schön. 2. ...Weg ist gefährlich. 3. ... Kuchen ist lecker. 4. ... Mädchen sind wunderbar. 5. ... Studentin spricht schnell, aber undeutlich. 6. ... Hemd ist zu teuer. 7. ... Menschen sehr freundlich. 8. ... Roman von Erich Kästner ist sehr interessant.

5. Gebrauchen Sie die Demonstrativpronomen *derselbe, dieselbe, dasselbe* in der nötigen Form.

1. Ich werde auf ... Frage nicht antworten. 2. Er wendet sich an mich mit ...Frage. 3. Sie muss ... Probleme lösen. 4. Die Kinder spielen ... Ballspiele. 5. Sie sprach ... Ton. 6. Wir treffen uns an ... Platz. 7. In diesem Buch geht es um... Menschen. 8. Immer wieder stellst du ... Fragen.

6. Bestimmt die Zeitform des markierten Verbs

1) Miriam hat mich geaddet. Hurra! Ich habe ihr gleich eine Nachricht geschickt, wie sehr mich das freut.

2) Mein Gott, die Leute sind so empfindlich...macht euch nicht ins Hemd...es ist nichts passiert... alles wird gut.

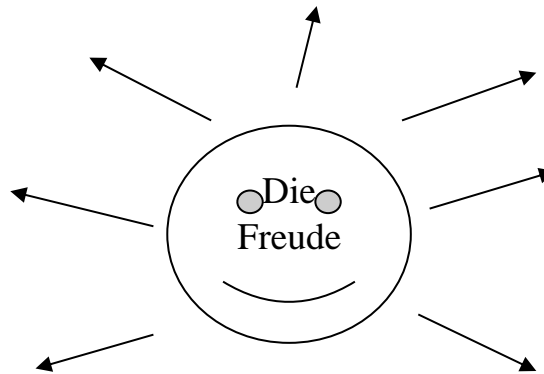
3) Gott sei Dank! Diese Mutter-Sohn-Zeit immer...Es gab schon fröhlichere Runden.

4) Ich habe ihr gleich eine Nachricht geschickt, wie sehr mich das freut.

5) Triumphierend rief Mama an: Endlich wüsste sie, warum Miriam mit mir Schluss gemacht hätte.

6) Die gute Nachricht ist: Sie hält mich offensichtlich tatsächlich für unschuldig, sonst käme sie nicht auf diese bescheuerte Idee.

Was assoziiert mit dem Wort „Die Freude“? Macht einen Wortigel.

1. Was passt zusammen? Verbindet die Sprichwörter mit Pfeilen.

Glück macht Freunde	schlägt keine Stunde
Glück und Glas	ein Tropfen Wermut
Dem Glücklichen	Unglück prüft
In jeder Freude ist	seines Glückes Schmied
Jeder ist	Glück in der Liebe
Pech im Spiel	wie leicht bricht das

Lösung: Glück macht Freunde, Unglück prüft.

Glück und Glas, wie leicht bricht das.

Dem Glücklichen schlägt keine Stunde.

In jeder Freude ist ein Tropfen Wermut.

Jeder ist seines Glückes Schmied.

Pech im Spiel, Glück in der Liebe.

7. Erklärt die Bedeutung die Sprichwörter (auf Deutsch):

Lachen ist die beste Medizin.

Lächeln ist die kürzeste Verbindung zwischen zwei Menschen.

Vorfreude ist die schönste Freude.

Schadenfreude ist die beste Freude.

8. Füllt das Kreuzworträtsel aus.

	F									
	r									
	e									
	u									
	d									
	e									

- 1) Ein sehr nahestehender Mensch, für den man freundschaftliche und kameradschaftliche Gefühle entwickelt hat. (*Freund*)
- 2) Ein kleines Kinderspielzeug, das sich auf einer Spitze im Kreis dreht, wenn man es mit dem entsprechenden Schwung versieht. (*Kreisel*)
- 3) Voller Leben, lebendig. (*belebt*)
- 4) Voller Genugtuung/ohne jede Beanstandung angesichts einer Situation oder eines Umstandes. (*zufrieden*)
- 5) Anerkennung für Wohlwollen, Hilfe, Unterstützung, die man erfahren hat. (*Dankbarkeit*)
- 6) Ein begeisterter Gemütszustand der Lebensfreude, ein vorübergehendes gesteigertes gutes Lebensgefühl. (*Euphorie*)

9. Übersetzt die Sätze ins Ukrainisch.

- 1) Unsere Werbeschreibgeräte und unsere Minen sollen über lange Zeit Freude und Nutzen bieten.
- 2) Es ist uns eine große Freude, die Geburt unserer Tochter bekanntzugeben.
- 3) Daher ist es mir eine große Freude, dies im Falle von Monika tun zu können.
- 4) Es ist mir eine große Freude, ihr meine höchste Empfehlung auszusprechen.
- 5) Ich möchte betonen, dass es eine Freude war, mit Adam zu arbeiten. Er ist eine verlässliche und kluge Person mit einem ausgeprägten Sinn für Humor.

10. Übersetzt die Sätze mit dem Verb *sich freuen* und Präpositionen *auf/über* ins Deutsch:

- 1) Я радію зустрічі зі своїми друзями;
- 2) Я радію тому, що скоро приїде мама з подарунками для мене.
- 3) Надія радіє тому, що завтра вона вийде заміж.
- 4) Іван радий, що сьогодні прийшла заробітна плата.
- 5) Мама радіє, коли ми з сестрами допомагаємо одна одній та не сваримося.